

EUROKRÄTT

Kersti Kaljulaid

**Euroopa Kontrollikoja
värske ja valvas pilk**

**Seagripp kimbutab
riiki valimata**

**Lissaboni lepinguga
täiskäigul edasi**

**Maailm uue kliima-
kokkuleppe lävel**

**20 aastat Berliini
müüri murenemisest**

Kas arutelul ei võiks olla piirid?

TOIVO KLAAR, EUROOPA KOMISJONI EESTI ESINDUSE JUHT

Euroopas valitseb tendents seada Euroopa Liidu olemus kahtluse alla nii pea, kui tekib mingi tüli. Olgu see tüli siis selle üle, kes saab Euroopa Liidu uueks presidendiks või mida teha hõõglampidega. Alati leidub neid, kes on valmis ennustama, et "nüüd on küll Euroopa Liit minetanud oma relevantsuse" või midagi taolist. Huvitaval kombel ei teki sarnane küsimus kunagi Ameerika Ühendriikides. Praegu on USAs käimas väga äge debatt tervishoiureformi üle ja kired on suured nii pooldajate kui ka vastaste leiris. Ometi ei ennusta keegi Ameerika Ühendriikide lõppu sõltuvalt sellest, kas reform läheb läbi või mitte. Arutelul on piirid: arutletakse tervisepoliitika ja selle mõttekuse, mitte USA olemuse üle.

Oleks aeg, et meiegi siin Euroopas jõuaksime selleni, et hoiame lahus Euroopa Liidu olemuse ja konkreetse poliitika kasulikkuse või küsitavuse. Lõpude lõpuks tähistame järgmisel aastal tänasele Euroopa Liidule ideoloogilise aluse pannud Schumani deklaratsiooni kuuekümnendat aastapäeva. Täna võime kindlasti tõdeda, et eesmärk säilitada rahu ja luua tingimused Euroopa riikide majanduste ühendamiseks on edukalt täidetud

ja Euroopa Liit on seega ennast Euroopa rahvaste silmis õigustanud. Lubage siinkohal meenutada paari lõiku Prantsusmaa välisministri Robert Schumani kõnest 9. mail 1950:

"Euroopat ei looda üleöö ega ühe hooga. Euroopa sünnib konkreetsete tegude kaudu, mis kõigepealt loovad reaalse ühtekuuluvuse. Euroopa rahvaste ühinemine eeldab igipõlise Prantsusmaa ja Saksamaa vahelise vastastaisu kadumist...."

[Prantsusmaa] Valitsus teeb ettepaneku viia Prantsuse-Saksa sõe- ja terasetoomine tervikuna ühise ülemameti alluvusse organisatsiooni raames, milles osalemine oleks avatud teistele Euroopa riikidele. Sõe- ja terasetootmise ühendamine tagab majandusliku arengu ühiste aluste kohese tekke, mis oleks Euroopa föderatsiooni esimene etapp, ning muudab nende regioonide saatust, mis on läbi aegade olnud põhilised relvatootjad ja samas nende relvade kõige sagedasemad ohvrid.

Tootmise sellise ühendamise puhul oleks ilmselge, et igasugune sõda Prantsusmaa ja Saksamaa vahel ei ole mitte ainult mõeldamatu, vaid ka praktilisel tasandil võimatu. Võimsa tootmisüksuse loomine, mis on avatud kõikidele osaleda soovivatele riikidel ja mis tagab kõikidele ühinenud riikidele

võrdsel tingimustel tööstusliku tootmise alused, loob kindla vundamendi riikide majanduslikuks ühinemiseks."

7. novembri Postimehes ilmunud Ahto Lobjaka kirjutis Euroopa Liidu "ottomaniseerumisest" ja teised sarnased väited ei võta arvesse tõsiasja, et Euroopa Liit on andnud tohutu panuse Euroopa arengule just nimelt oma olemuse tõttu. Robert Schumani visioon on täide läinud: sõda ELi liikmesriikide vahel on mõeldamatu ja meie majandused on edukalt ühinenud. Need on tõsiasjad, mis arvestades Euroopa ja ka maailma ajalugu tundusid 1950. aastal üpris utoopilised. Euroopa Liit on andnud meile turvalise keskkonna, milles areneda. Tasub vaid mõelda teoreetiliselt Euroopale ilma ELita – passikontrollide, tollibarjäärade, kaubandussõdade ja võib-olla isegi reaalsete konfliktidega – et tõdeda, kui oluline see turvaline keskkond meie maailmajaole ikkagi on.

Euroopa Liidus on palju küsimusi, mille üle tõepoolest tasub vaielda ja seda peabki tegema, alates kalandus- või põllumajanduspoliitika otstarbekusest kuni hõõglambiküsimuseni välja. Aga jätame raamid paika – ilma Euroopa Liiduta oleksime sõna otseses mõttes palju vaesemad.

ek

2 Kolumn
Toivo Kläär: Kas arutelul ei võiks olla piirid?

4–5 Uudised

6–8 Persoon
Kersti Kaljulaid – hoiab Euroopa Komisjonil silma peal

9 Retrospektiiv
Näpp augul eest, vesi pääses valla

10–13 Vestlusring
Lissaboni leping tõhustab Euroopa toimimist

14–15 Aktuaalne
Viirus, mis ei tunne piire

16–17 Tulevik
Kopenhaagenis on oodata kuuma detsembrit

18–19 Kultuur
Kuidas viia kokku linnainimesed ja roheline mõtteviis? Birmale mõtlemise õhtu

20–21 Noor
Kaks miljonit õpperännakut üle Euroopa Koolipingist võrsub firma

22–23 Kasulik EL
Endised aiandusühistud saavad puhta vee

Helista, kui on küsimusi

EUROPE DIRECT on tasuta teabetalitus, mida inimesed võivad kasutada kõikjal Euroopa Liidus, et saada vastuseid küsimustele ELi ja sellega seonduvate teemade kohta. Huvitab sind ELis töötamine või õppimine? Tahad saada teavet ELi põhiseaduse või institutsioonide kohta? Helista ja uuri järele!

EUROPE DIRECTi talitusel on: Ühtne tasuta telefoninumber 00 800 6789 1011, millele saab helistada ELi liikmesriikidest ning kus kõnelele vastatakse ka eesti keeles.

Tavaline telefoninumber 00 322 299 9696, millele saab helistada kõikjal üle maailma ning mille puhul kehtivad tavapärased kõnetariifid.

TULE MEILE KÜLLA!
Euroopa Liidu infokeskus
Laikmaa 15, Tallinn 10143
tel 626 4433, faks 626 4401
e-post info@euroopaliiit.ee
www.euroopaliiit.ee

EUROPE DIRECTi infopunktid:
Pärnumaa infopunkt
Akadeemia 2, 80088 Pärnu
Tel: 4479739
E-post: edir@parnumaa.ee

Valgamaa infokeskus
Kesk 12, 68203 Valga
Tel: 7666137
E-post: euroinfo@valgamaa.ee

Võru teabekeskus
Jüri 12, 65620 Võru
Tel: 7868335
E-post: euroinfo@mv.werro.ee

Viljandimaa infopunkt
Vabaduse plats 2, 71020 Viljandi
Tel: 4330428
E-post: edir@viljandimaa.ee

Jõgevamaa infopunkt
Suur 3, 48306 Jõgeva
Tel 7766312
E-post: euroinfo@jogevamv.ee

Hiiu ja Saare infopunkt
Leigri väljak 5, 92412 Kärdla
Tel: 4636065
E-post: euroinfo@hiiumaa.ee

Põlvamaa infopunkt
Kesk 20, 63308 Põlva
Tel: 7998910
E-post: euroinfo@polvamaa.ee

Jõhvi infopunkt
Pargi 27, 41537 Jõhvi
Tel: 3374950
E-post: margus@koda.ee

Euroopa Dokumentatsiooni-keskuste kontaktid:

TÜ Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Ruth Tammeorg
W. Struve 1, 50091 Tartu
Tel: 7375780
E-post: ruth.tammeorg@ut.ee
www.euroinfo.ee

TTÜ Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Jana Jürisson
Akadeemia 1, 12611 Tallinn
Tel: 620 3555
E-post: jurisson@lib.ttu.ee

Rahvusraamatukogu Euroopa Dokumentatsioonikeskus
Li Lind
Tõnismägi 2, 15189 Tallinn
Tel: 6307330
E-post: li.lind@nlib.ee
www.nlib.ee

Hillar Mets

Eurokratt

Euroopa Komisjoni Eesti esindus
Rävala 4, Tallinn 10143
telefon 626 4400
faks 656 4401
e-post info@euroopaliiit.ee
www.euroopaliiit.ee
Toimetuse kollegium: Hannes Rumm, Mai Võõrmann, Hardo Pajula, Karl Martin Sinijärv, Peep Vain
Teostus: KPMS
Kaanefoto: Euroopa Kontrollikoda,
Fotod: Istockphoto, Igor Staundinger, Priit Simson, Peeter Langovits, Toomas Volmer, Marko Mumm
Trükk: Uniprint
Tiraaž: 50 000
Ajakirja tekstid ei kajasta Euroopa Komisjoni ametlikke seisukohti.

Euroopa Liit laieneb Balkanile

Horvaatia on jõudnud Euroopa Liidu ühinemisläbirääkimiste viimasesse etappi, taotlused ELiga ühinemiseks on lisaks esitanud veel kolm riiki: Albaania, Montenegro ja Island.

Praegu on ELi ametlikke kandidaatriike vaid kolm – Horvaatia, Türgi ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik. Liitumise eel viitab Euroopa Komisjon jätkuvalt vajadusele võidelda Horvaatias korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu. Türgi liitumise kasuks räägivad riigis tekkinud uus impulss poliitilise reformi läbiviimiseks, suhete taastamine Armeeniaga pärast sajandipikkust vaenuljal olemist ning jõupingutused kurdi vähemusega seotud pikaajalise konflikti lõpetamiseks.

Võimalikud kandidaatriigid Albaania ja Montenegro ühinevad ELiga koos

ülejäanud kolme Lääne-Balkani riigi – Serbia, Bosnia ja Hertsegoviina ning endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigiga, kes teevad komisjoni hinnangul samuti edusamme ELiga integreerumise suunas. Endine Serbia provintss Kosovo, mis kuulutas end iseseisvaks 2008. aasta veebruaris, on ELiga suhete loomisel alles algstaadiumis. Kuigi ELi liikmeks saamiseks on Serbial, endisel Jugoslaavia Makedoonia Vabariigil ning Montenegrol vaja täita veel palju kriteeriume, saavad nende riikide kodanikud eeldatavasti alates jaanuarist reisida ELi viisavabalt.

Värskeima liitumistaotluse esitas selle aasta juulis Island, kes täitis esimese tingimuse üsna varsti pärast taotluse esitamist. Täielikku liitumist võib Islandilt mõningate prognooside kohaselt oodata juba aastal 2011. **ek**

Pagulased saavad ELis kergemini varjupaika

EL muudab eeskirju, milles käsitletakse pagulaste varjupaiga saamise õigust ja otsuste tegemist liikmesriikides.

Muutuse eesmärgiks on tagada parem kaitse tagakiusamise ohvritele, ennetada pettusi ning saavutada ühetaoline õiguse kohaldamine kõikjal ELis. Uue eeskirjaga lühendatakse ka taotluste läbivaatamise aega kuuele kuule.

Pagulased – inimesed, keda kiusatakse taga kas usulistel, rahvuslikel või poliitilistel põhjustel – rändavad sageli elamisloa saamiseks läbi mitme riigi, mis aga ei ole seaduslik, kuna varjupaigataotlejad peavad esitama avalduse esimeses ELi liikmesriigis, kuhu nad saavad. Rahvusvahelise õiguse kohaselt on neil õigus kaitsele ka siis, kui nad on saanud ELi ebaseaduslikult. Seni on pagulustaotluse lõpptulemus sõltunud ELi vastavate õigusaktide tõlgendamisruumi tõttu paljuski sellest, milline riik seda menetleb, mistõttu on mitmes riigis näiteks tšetšeenide ja iraklaste võimalused varjupaika saada väga väikesed.

EL on varjupaigaotsijate peamine sihtpunkt, 2008. aastal esitati 240 000 varjupaigataotlust, millest 73% lükati tagasi. Enamus taotlejaid olid pärit Iraagist, Venemaalt, Somaaliast, Serbiast ja Afganistanist. Kõige rohkem taotlusi esitati Prantsusmaal (41 800), millele järgnesid Ühendkuningriik, Saksamaa, Rootsi, Kreeka, Belgia ja Madalmaad. **ek**

EL vähendab paberimajandust

ELi ettevõtted võivad tänu bürokratia vähendamist käsitlevatele ettepanekutele säästa üle 40 miljardi euro aastas.

Euroopa Komisjoni prognooside kohaselt läheb ELi õigusaktidest ja nendega seotud riiklikest õigusaktidest tulenev bürokratia ettevõtetele maksma ligikaudu 124 miljardit eurot aastas. Bürokratia vähendamine on majanduse langusest väljatoomist käsitleva komisjoni strateegia võtmeks, turgutades ettevõtteid rasketel aegadel.

Juba praegu säästavad ettevõtted halduskuludelt aastas 7 miljardit eurot. Kulude täiendava vähendamise ettepanekud käsitlevad muu hulgas kuni 10 töötajaga ettevõtete suhtes kohaldatavaid

raamatupidamiseskirju ning e-arvete kasutamist käibemaksu arveldamiseks. Lisaks kavatsetakse säästa 2,1 miljardit eurot ettevõtjate tarnijatena tunnustamise, bilansi ja kasumiaruannete lihtsustamise ning hotelide ja majutusasutuste vabastamisega statistiliste aruannete esitamise kohustusest.

EL võttis 2007. aastal kohustuse vähendada 2012. aastaks 25% võrra ettevõtete iga-aastaseid halduskulusid, mis tulenevad ELi õigusaktidest. Täna on eesmärk Euroopa Komisjoni eduaruande kohaselt koguni ületatav. Koos moodustavad kavandatud, esitatud ja juba heaks kiidetud meetmed rohkem kui 40 miljardi euro suuruse summa ehk 33% halduskoormusest. **ek**

Euroliidu ajalugu hiireklõpsu kaugusel

Uus ELi digiraamatukogu võimaldab juurdepääsu viimase 60 aasta jooksul avaldatud ELi väljaannetele.

Veebiraamatukogu sisaldab kõiki ELi välja antud dokumente alates 1952. aastast – kokku 110 000 väljaannet, lisaks arhiividest pärit 12 miljonit skaneeritud lehekülge 50 eri keeles. Üks raamatukogu vanimaid dokumente on Euroopa integratsiooni algusaegade ühe juhtkuju Jean Monnet' 1952. aasta septembris peetud kõne

ühisassamblee (Euroopa Parlamendi eelkäija) ees.

Teenuse loodi vastusena suurele nõudmisele nende väljaannete digitaalversioonide järele, mille tiraaž on lõppenud. 2007. aastal käivitati PDF-failide nõudeteenus, kuid nõudlus oli nii suur, et kuue kuuga oli talitus töösse uppunud. Uus digiraamatukogu ühendatakse digikoguga Europeana, mis sisaldab raamatu- ja arhiivikogusid kogu Euroopast.

Veebiraamatukogu haldab ELi väljaannete talitus, mis ainueksi 2008. aastal andis välja ELi õigusdokumente sisaldava Euroopa Liidu Teataja 842 numbrit ning 8446 muud väljaannet, mida levitati 46,3 miljonit eksemplari. Euroopa Liidu trükiste veebikogu leiate aadressilt bookshop.europa.eu, kus on võimalik dokumente tasuta alla laadida PDF-failidena või tellida paberandjal. **ek**

Kersti Kaljulaid – hoiab Euroopa Komisjonil silma peal

Kevadel aasta europlaseks valitud ja hiljuti teiseks ametiajaks Euroopa Kontrollikotta Eesti esindajaks läkitatud Kersti Kaljulaid leiab, et audit on väga põnev valdkond, kui asjasse süüvida.

Kuidas olete rahul väljavaadete oma teiseks ametiajaks kontrollikojas?

Olen väga tänulik Eesti valitsusele minu uuesti kontrollikoja liikmekandidaadiks nimetamise eest, samuti Euroopa Liidu asjade komisjonile üksmeelse toetuse eest. Kuid protsess on sellega alles alanud – järgneb kandidaatide ärakuulamine ja küsitlemine Euroopa Parlamendis, mis hääletab seejärel iga kandidaadi sobivuse üle. Lõpliku otsuse teeb Euroopa Liidu Nõukogu. Kuniks need protseduurid pole läbitud, ei ole veel aeg teisest mandaadist väga konkreetselt mõelda.

Milline on kontrollikoja roll Euroopa Liidus?

Kontrollikoja põhiliseks auditeeritavaks on Euroopa Komisjon, kuna Euroopa Liidu lepingu järgi on Komisjonil vastutus Euroopa Liidu eelarve kasutamise eest ning ta peab tagama vahendite sihipärase ja otstarbeka rakendamise. Lissaboni leping lisandub siia lausejupp "koostöös liikmesriikidega", aga kuidas see säte toimima saadakse, on täna veel ebaselge. Kontrollikoda avaldab kord aastas arvamust, kuidas komisjon on eelarveaasta jooksul oma ülesande täitnud – kas eelarveraha on kasutatud reeglipäraselt ja raamatupidamise

TEKST: LIINA RISTOJA
FOTO: EUROOPA KONTROLLIKODA
JA TOOMAS VOLMER

aruanded on õigesti koostatud. Lisaks teeme eriraporteid, mis pakuvad infot erinevate valdkondade väljaminekute tulemuslikkuse kohta. Sellel aastal vastutasin mina näiteks Galileo satelliidisüsteemi arenduskulude auditi eest.

Sisuliselt võib seda siis üldjoontes võrrelda Riigikontrolliga. Mis on nende asutuste sarnasused ning mis peamised erinevused, kui mastaap välja arvata?

Jah, töö iseloom, nagu märkate, on just samasugune kui Riigikontrollil Eestis. Peamine erinevus Riigikontrollist on see, et kontrollikoda koosneb 27st võrdse mandaadiga liikmest, üks iga liikmesriigi kohta. Otsused on kollektiivsed ja mendeni jõudmine meenutab sellise pisikesse parlamendi tegevust – eelotsused ja ettepanekud auditirühmadest tulevad kokku koja tasandile ja peavad leidma seal liikmete heakskiidu.

Analoogiliselt Riigikontrollile kuulab meie töö tulemused ja nende põhjal antud

“KONTROLLIKOJA TÖÖ ISELOOM ON JUST SAMASUGUNE KUI RIIGIKONTROLLIL EESTIS.”

soovitused ära parlamendi eelarve kontrollikomisjon. Kontrollikomisjon Euroopa Parlamendis reageerib seejärel omapoolse resolutsiooniga, kutsudes komisjoni ja vajadusel ka liikmesriike või muid asjassepuutuvaid asutusi üles tegema teatud parendusi. Parendusi näiteks selleks, et saada sama raha eest rohkem ühiskondlikku kasu, aga ka selleks, et kõik inimesed paremini mõistaksid rahastamisotsuste aluseid ja tajusid, et need on tehtud õiglaselt. Tavaline on ka soovitus teha rahade rakenduskord lihtsamaks ja kasutajatele paremini mõistetavaks.

Kas jätkate töötamist endiste teemadega või on plaanis ka muudatusi?

Minu tänane auditivaldkond on struktuurifondid – Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond ja Ühtekuuluvusfond – ning vastutan kontrollikoja aastaaruande jaoks vajaliku auditi eest. Selle alaga olen tegelenud juba kaks aastat. Et ei kaoks värske pilk, on mõistlik auditivaldkonda vähemalt iga nelja-viie aasta järel vahetada, seega kogu järgnevat kuut aastat ma arvatavasti struktuurfondide tegevuspiirkonnas ei veeda.

Mis on täna Euroopa Kontrollikoja peamised katsumused ja eesmärgid?

Kontrollikoda on ju nii-öelda põhiprotsessi ehk Euroopa Liidu toimimise peegel, ei enam. Näitame, kuidas teatud otsused on mõjutanud eelarvevahendite kasutamise efektiivsust või ka reeglipärasust. Näiteks on liikmesriigid mõned aastad tagasi otsustanud muuta põllumajanduspoliitikat, suunates osa vahendeid ühikupõhistelt toetustelt maaelu arengule. Kasutatav eelarve rakenduse mudel maaelu arenguprojektidel on aga sarnane Struktuurifondidele – tuleb kirjutada projekt, toetus koos omafinantseeringuga lubatud moel ära kasutada ja kanda ette tehtud kuludest. See on keerulisem kui ühikupõhiste toetuste arvestamine ja paratamatult tekib rohkem määramatust, aga ka suisa vigu raha kasutamisel. Kontrollikoda peab sellistele näidetele tähelepanu juhtima ja andma niimoodi komisjonile ja liikmesriikidele võimaluse valida varitsevate karide vahel ohutuim ja suurimat kasu tootav tee.

Liikmesriigid ja parlament on meie tööd vaaginud ja leidnud, et järelikult tuleb maaelu arendusprojektide rahastamismudelit tugevdada, mitte loobuda valitud arengusuunast. Oma otsust tehes on parlament viidanud kontrollikoja audititulemustele ja öelnud – tehke, aga tehke paremini.

Kontrollikoda on ka vähemalt alates 5. raamprogrammist kutsunud üles lihtsustama reegleid teadusrahade kasutamiseks ja praegune, 7. raamprogramm on tõepoolest mõistlikumalt korraldatud, seda osalt ka kontrollikoja soovitude põhjal. Selliseid pealtnäha väikesi võite seoses reeglite lihtsustamisega on igal auditivaldkonnal – kuid kui mõtleme Euroopa Liidu eelarvemahule, siis on iga väike võit tavaliselt väärt miljoneid säästu.

Eestis on alates ELiga liitumisest pidevalt päevakorral eurorahade kasutamise efektiivsus, pahatilti võib ajalehtedest lugeda nn kasutamata toetustest. Kui tõhus on Teie nägemusel eurorahade kasutamine Eestis?

2004.–2006. aasta rahad said hästi rakendatud, ei jäänud suurt midagi üle. Ajavahemiku 2007–2013 vahendite kasutamine alles saab hoogu sisse. Selliste lainetena see hädakisa ka käib – algul, et ei kulu ära ja lõpuks, et mõnele poole ei jätku. Täpselt nagu mujal riikideski. Mulle silmajaänu põhjal on Eestis üks positiivne erisus – kuna rahad on meie jaoks üsna suured, siis toimub nende kasutamise üle pidevalt avalik arutelu.

Millised on need teemad ja nüansid, mida Eesti inimesed Euroopa kontekstis kõige vähem mõistavad või mille suhtes esinenud eksiarvamusi?

Kõige levinum eksiarvamus on, et kui muudetakse juba heaks kiidetud ja rahastamisotsuse saanud projekti, siis komisjon mõistab iseenesest, et projekt muutub tegelikult paremaks, otstarbekamaks ja sobitub paremini meie reaalsusega ega küsi raha tagasi. Tegelikult tuleb projekti olulised muutused alati kooskõlastada, vajadusel vähendada küsitud raha hulka ja/või kuulutada välja uued riigihanked. Vastasel juhul kukub välja, nagu oleksime tahtnud komisjoni ninapidi vedada ja siis polegi midagi seletada – raha või osa sellest tuleb tagasi anda.

Teine levinud eksiarvamus on, et meie oma põhjamaise avaliku sektori eelarve kultuuriga oleme kindlasti alati korrektsed ega eksi raha kasutamise reeglite vastu. Senised auditid, mida Eestis on läbi viidud, on näidanud, et meiega ei ole alati kaitstud suurte ja süsteemsete, see

Kersti Kaljulaid:

Omab bakalaureusekraadi bioloogia ja kutsemagistri kraadi ärijuhtimise erialal.

On töötanud mitmes pangas ettevõtete ühinemis- ja ülevõtmis- ja erastamistehingute nõustajana.

Oli aastatel 1999–2002 peaministri majandusnõunik

Juhtis alates 2002. aastast Eesti Energia AS-i Iru elektrijaama

Alates 7. maist 2004 kuni tänaseni Euroopa Kontrollikoja liige

2002–2004 üks Kuku raadio Keskpäevatund saatejuhtidest

Rein Kilk, ärimees ja kolleeg Keskpäevatunnist:

Kersti liitus Keskpäevatunni tegijatega kuskil selle aastatuhande alul ja ta eristus kõigist varasematest ja hilisematest tegijatest selle poolest, et võttis kohe ja iseenesestmõistetavalt liidrirolli. Enne saadet oli kõigil osalejatel postkastis põhjalik, kuni kümneleheküljeline päevakava – mis siis, et saade kulges ja kulgeb alati ikka nii nagu Jumal juhatab – ning Kersti jagas iseenesestmõistetavalt korraldusi: „Sina, Rein, uuri välja, millega see Tallinna Ettevõtlusinkubaator õieti tegeleb! Telefoninumbri ja aadress on siin!“ Tore, et Kersti valiti aasta europlaseks, aga olen päris kindel, et meie elu Maarjamaal oleks parem, kui talle oleks leitud võimele vastav rakendus Eestis. Näiteks peaministrina oleks ta juba paar aastat tagasi viinud Eesti eurotsooni ja masugi taanduks tema kraptsakuse ees!

Konsti Kaljulaidi vasemal käel: Euroopa Kontrollikoja presidendi Vitor Silva Caldeira, Siim Kallas Euroopa Kontrollikoja asepresident ja Euroopa Kontrollikoja liige Lars Heikensten.

“KUNIKS PÕLEVKIVI-ENERGEETIKAT ON VÕIMALIK ARENDADA KESKKONNASÄSTLIKKUSE SUUNAS JA MAHUTADA KESKKONNANORMIDESSE, TULEKS SEDA KUI SÕLTUMATUT ENERGIAALLIKAT KA KASUTADA.”

tähendab paljusid rahakasutajaid puudutavate vigade eest. Sellepärast tuleb – nii tüütu kui see ka ei tundu – hoolikalt jälgida raha kasutamise reegleid ning nende täitmist igal sammul kontrollida.

Töötasite aastaid tagasi pikka aega Iru elektrijaamas, mistõttu on energeetika teema Teie jaoks usutavasti siiani kõrgendatud tähelepanu all. Millisena näete Eesti energeetikatulevikku?

Maailm otsib läbimurret vabanemaks nii fossiilsetest kütustest kui ka elektri tootmise ja tarbimise pideva tasakaalustamise vajadusest. Vaheetapiks võib kujuneda nutikas elektrivõrk koos paljude väikeste tootjatega ja tarbimiskoormust reguleerida suutvate tarkade kuluseadmetega. Sellise arengu reaalse teostumiseni ajaksin mina pigem läbi oma ja sõltumatu, pealegi hästi käpas oleva põlevkivienergeetikaga, mitte ei kulutaks eelkõige vaimset ressursi ühe juba kord sobimatuks kuulutatud energialiigi väljaarendamisele.

Mulle tundub, et kuniks põlevkivienergeetikat on võimalik arendada keskkonناسäästlikkuse suunas ja mahutada keskkonnanormidesse, tuleks seda kui sõltumatut energiaallikat ka kasutada. Jutud sellest, et põlevkivist võiks teha väärttooteid, ei ole pädevad. Mulle tundub, et kui me asendame elektritootmisel põlevkivi millegi muuga, siis aetaks pruun kuld lihtsalt õliks. Meil peaks olema töökorras põlevkivikatilaid oma elektrienergia vajaduste katmiseks. Seda muidugi koos kõige muu kohalikul kütusel põhinevaga – näiteks tuul ja puit.

Kuidas suhtute plaani Eestisse tuumajaam rajada?

Tuumaenergeetika tekitab ju endiselt tapvaid ja ohtlikke jäätmeid, mida lihtsalt energianäljas inimkond täna paremini aktsepteerib kui 20 aastat tagasi. Aga see on minu arvamus, mida ei toeta mitte mingi tulu-kulu analüüs. Numbrihalduritele võib pilt paista täiesti teistsugune – põlevkivienergeetikaga jätkamise kulu võib olla ühiskonnale vastuvõetamatu, sest selle energialiigi saastuskoormuse vähendamise ei ole odav lõbu.

Olete juba enam kui viis aastat Eestist eemal, Luksemburgis elanud. Mis tundub Teile täna Eestis muutunud olevat?

Üle tee saab ülekäigurajal ehk pisut paremini kui anno 2004! Kindlasti on Eestist saanud vahepeal jõukam riik, aga ka heaolu suhtes nõudlikumate kodanikega riik, mis on tore. Muide, Eesti on avalike teenuste kättesaadavuse osas võrreldes Luksemburgiga tõeline oas. E-teenused ei tunne lõunavaheaga, mida Luksemburgi ametnikud ülihästi tunnevad ning ka asutustega suhtlemine on Eestis tunduvalt lõbusam kui siin. Eemal olles muutub Eesti väga armsaks, seega halba ei paista – minu prillid on ehk roosavõitu?

Kuidas on Teie isiklikule elule mõjunud pikk eemalolek kodumaalt? Kuidas olete Luksemburgis oma elukorralduse sättinud ning kui hästi kodunenud? Kas ka prantsuse keel on nüüdseks ladusalt suus?

Inglise keel on endiselt suupärasem kui prantsuse keel. Aga ega Luksemburgis ilma prantsuse keeleta saa, kasvõi koolis ja lasteaia õpetajate-kasvatajatega

suheldes tuleb rääkida ikka prantsuse keelt. Poes ja restoranis võib inglise keeles küsides siin paiguti nälga ka jääda! Siiski pelgan, et minu viieaastane poeg räägib peagi paremat prantsuse keelt kui mina. Põhja-Luksemburgis, kus on muide imekaunis loodus ja palju puutumatu metsa, räägivad kohalikud inimesed hoopiski letseburgi keelt ja sellele sarnast saksa keelt. Nad ei ole üldse õnnelikud, kui väljamaalane või välismaist päritolu linna-luksemburglane eeldab, et nad peaksid kindlasti ka prantsuse keelt rääkima. Nii nagu vist eestlane ei rõõmustaks, kui tema oma keele olemasolu kipuks paljudel riigi elanikelgi üldse ununema. Kurvastusega märkan, et minu enda mõte jookseb vahel tööradadel pigem inglise keeles kui eesti keeles. Aga muidu – tänapäevane kommunikatsioonivahendite paljus tagab sujuva ühenduse kodumaise sõpruskonnaga, seega ei kurda.

Eesti Euroopa Liikumine nimetas Teid sel kevadel aasta eurooplaseks, kõrvuti mõne aasta taguste tiitlilaureaatide, režissöör Veiko Õunpuu ja kirjanik Jaan Krossiga. Missuguseid mõtteid ja tundeid see Teis tekitas?

Tunnustus teeb ikka heameelt, kuigi ma mõistsin, et see tiitel tuli pigem motiveerituna minu väiksest lisahobist – Kuku raadio eurominutite toimetamisest – kui minu põhitööst. Audit on põnev valdkond, kuid paraku ainult sellesse süvenejatele. Siiski olen kindel, et läbi selle tiitli minule andmise mõistis natuke enam eestimaalasi ka seda, et on olemas kontrollikoda, üks Riigikontrolli moodi asutus. Kasutan võimalust veelkord tunnustuse eest tänada! Olin ja olen väga liigutatud. **ek**

Näpp augul eest, vesi pääses valla

Mäletate seda lugu hollandi poisist, kes päästis maa üleujutusest, sest sai tammi tunginud veele näpu ette ja nii ei läinudki sõrmesuurune auk laiemaks? 20 aastat tagasi tõmbasid Saksa DV võimud Berliinis kogemata „näpu augul eest“ ja külma sõja üks vihatuimaid sümboloid, Berliini müür, kadus kiiremini kui keegi osanuks arvata.

Saksa DV kommunistliku partei propagandasekretär Günter Schabowski ei osanud ilmselt ka oma kõige hullemas luupainajas ette näha, et tema poolt 9. novembri 1989 pressikonverentsil öeldu muundub haamrite ja hiljem kraanadega varustatud inimesteks, kes usinalt müüri lammutama lähevad. Nimelt pidi propagandasekretär pressikonverentsil teatavaks tegema uue määruse, mille kohaselt võisid idaberliinlased ületada piiri. Värskest puhkusest naasnuna ei olnud ta aga kursis sellega, kuidas infot esitada ja et määrus pidi jõustuma alles millalgi pärast 9. novembrit. Kuna Schabowski ei suutnud leida õiget jõustumisaega, siis teataski ta, et määrus jõustub kohe. Edasine on juba üldiselt teada: haamid, müüri ronimine, teineteise jälleägamine ja hilisem Saksa-maade ühinemine.

Kuid lisaks Schabowski apsule oli selge, et Berliini müüri langemisele aitas enim kaasa müür ise. Raskem on võidelda mingite dogmadega, õonestada võimu vastulauseid ja vabaneda võõrvoimust järk-järgult. Nii, nagu tegelikult juhtus Baltimaades.

Müür oli reaalne, käegakatsutav ja berliinlaste elu igapäevaselt häiriv nähtus. See oli ka suhteliselt värske asi – oli ju müür püstitatud 1961. aastal, mis oli ikkagi palju hilisem aeg kui 1917. aasta, mil Lenin, Trotski ja nende käsilased Petrogradis võimu haarasid. Ja müürist oli võimalik ka viivitamata vabaneda, võttes kätte haamri või asudes buldooseri rooli. Berliini müür, olgugi et see oli ehitatud osaliselt ideoloogilistel põhjustel, ei olnud ise ideoloogia. Leninismist-marksismist lahtisaamine oli – ja on seda mõneti tänaseni – palju keerulisem protsess.

Pärast Berliini müüri langemist oli selge, et kommunismi kokkukukkumine Ida-Euroopas on möödapääsmatu. Ometi julgesid toona vaid vähesed ennustada Nõukogude Liidu hävingut kaks aastat hiljem ja veel vähesemad Euroopa ühinemist 2004. ja 2007. aastal. Tasub meenutada sedagi, et 1989. aastal toimus Balti kett, misjärel hakkas reaalsemaks muutuma Baltimaade taasiseseisvus. Kui Berliini müür ja sellega seonduvad sündmused olid omalaadseks äratuskellaks nii enamikule eurooplastele

Euroopa peab meeles raudse eesriide langemist

9. novembril möödus 20 aastat pärast, mil Ida-Saksamaa valitsus andis survele järele ning lubas oma riigi kodanikel vabalt 1961. aastast Berliini müüri eraldatud Ida-Berliinist vabasse Lääne-Berliini liikuda. Kõnealune päev tähistas kogu Ida-Euroopa kommunistlike režiimide vastaste liikumiste jaoks murangulist hetke. Raudse eesriide kauoodatud langemise 20. aastapäeva tähistamiseks toimuvad Euroopa Komisjoni eestvõttel läbi terve 2009. aasta temaatilised üritused kõikides Euroopa riikides. Vaata lähemalt www.euroopa1989-2009.eu

TEKST: ERKKI BAHOVSKI, EUROOPA KOMISJONI ESTI ESINDUSE MEEDIANÕUNIK FOTO: ISTOCKPHOTO

kui ka laiale maailmale, siis siin maailmanurgas oli dramaatiline ajajärk alanud juba palju varem. Kunagi võiks keegi ju lausa uurida, kas Baltimaades toimuv andis julgust ka ülejäänud Ida-Euroopale ja kas Berliini müüri langemine 1989. aasta novembris omakorda muutis siinse vabadusliikumise elu kergemaks.

20 aastat on Euroopa näinud ühinemisprotsessi. See on olnud osalt valuline, osalt peadpööriv teekond. Võib-olla nüüd, kus Euroopa Liit on jõudnud ühenduse toimumist kõvasti parandava Lissaboni leppe jõustumiseni, jääb seljataha ka 20-aastane ühinemislugu, mis sai alguse Berliini müüri langemisega. **ek**

“BERLIINI MÜÜR, OLGUGI ET SEE OLI EHITATUD OSALISELT IDEOLOOGILISTEL PÕHJUSTEL, EI OLNUD ISE IDEOLOOGIA.”

TEKST: ARGO IDEON, POSTIMEES
FOTOD: PEETER LANGOVITS

Lissaboni leppe üle diskuteerivad (vasakult): Ülle Madise, Kristiina Herodes, Argo Ideon ja Marko Mihkelson

Lissaboni leping tõhustab Euroopa toimimist

Eurokratt mõtestab spetsialistide vestlusringis Euroopa Liidu peagi jõustuvat Lissaboni lepingut, mis lihtsustab aastakümnetega kujunenud keerulist õigusruumi ning tagab sujuvama otsustamise.

Vestlusringis osalesid Euroopa Liidu Kosovo missiooni (EULEX) kommunikatsioonispetsialist **Kristiina Herodes**, TTÜ avaliku õiguse professor **Ülle Madise** ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees **Marko Mihkelson**. Vestlust juhtis Postimehe ajakirjanik **Argo Ideon**.

Argo Ideon: Üks põhiline vastuargument ELi Lissaboni leppele on olnud, et see lepe võtab riikidelt liiga palju suveräänsust ära ja annab selle Brüsseli kätte – leping on samm föderaalset Euroopa Liidu suunas. Palun teie hinnangut.

Ülle Madise: Sisuliselt on küsimus selles, kas Lissaboni lepest tulenevalt laieneb nende poliitikaalaldkondade ja võimalike otsuste ring, mis oleksid Eestile siduvad, isegi juhul, kui Eesti on nende otsuste vastu. Riigikogu analüüsis enne Lissaboni lepingu ratifitseerimist seda, kas võrreldes varasema põhiseaduse lepinguga, mis oli

meil samuti ju läbi arutatud ja ratifitseeritud, kitsendab Lissaboni leping Eesti suveräänsust täiendavalt. Jõuti järeldusele, et Lissaboni lepe seda ei kitsenda. Kas tekib föderaalriik? Hetkel on vastuseks loomulikult ei. Kes soovib sellest täpsemat teavet, võib lugeda Saksa konstitutsioonikohtu otsust, kus analüüsitakse põhjalikult, mida Lissaboni leping tähendab riigi suveräänsusele. Kui olen õigesti aru saanud, siis Saksa konstitutsioonikohtu ütleb ka, et Lissaboni leping on Euroopa Liidus integratsiooni kõige viimane piir. Siit edasiminekuks oleks juba suveräänsuse liigne piiramine.

Marko Mihkelson: Kindlasti ei saa öelda, et Lissaboni leping oleks suur samm föderalismile poole, võrreldes varem heaks kiidetud Euroopa Liidu lepingutega. Reformiprotsessi sisuks ja mõtteks on pigem olnud suurema selguse loomine Euroopa Liidu toimimises ning õigusruumis. Kuna Euroopa Liit on läbi teinud suure laiendamise ning see jätkub, siis tulevikus kerkib kindlasti küsimus veel täiendavate juhtimismehhanismide loomisest ning liikmesriikidel tuleb uuesti laua taha istuda. Selles mõttes julgeksin kergelt vastu väelda seisukohale, et ELis pärast Lissaboni lepet enam täiendavaid ühenduseüleseid õigusakte ei sõlmita. Eestis on Riigikogu ja suuremad erakonnad oma toetust Lissaboni leppele

“ÜKS PÕHILINE VASTUARGUMENT LISSABONI LEPELE ON OLNUD, ET SEE VÕTAB RIIKIDELT LIIGA PALJU SUVERÄÄNSUST ÄRA.”
- Argo Ideon

väljendanud põhiliselt sellepärast, et meie huvides on Euroopa Liidu efektiivsem toimimine ja arusaadavam otsustusprotsess. Lepingus on määratletud ka ELi kodanike tugevam kaitse ning õiguste ja vabaduste laiendamine.

Argo Ideon: Kui raske ülesanne on selgitada Lissaboni leppe niisugust olemust inimestele, kes kardavad Brüsseli vandenõud kodumaa iseseisvuse vastu?

Kristiina Herodes: Küsimus ei ole ju selles, et liikmesriikide iseseisvus ära kaoks. Keegi ei võta ära Eesti või Saksamaa või Prantsusmaa iseseisvust, sellest pole juttugi. Kuid ikkagi pole seda tüüpi lepete inimestele tutvustamine lihtne ülesanne. Need tekstid on keerulised, pikad ja annavad palju tööd juristidele. Selleks, et tavainimene suudaks info vastu võtta, tuleks leppe olemus suruda ajaliselt umbes poolde minutisse. Tabloidse ja „kiire“ meedia üldine levik muudab lihtsustamisvajaduse veelgi teravamaks.

Ülle Madise: Riigikogu arutelul, kui välisminister seisis puldis ja põhjendas Lissaboni leppe ratifitseerimist, puudutaski enamik küsimusi seda, et ega nüüd Eesti otsustusõigust väiksemaks ei võeta või Eestile kuidagi liiga ei tehta. Samas, kui räägitakse näiteks Nord Streami gaasijuhtumest, on tekkinud Eestis hoopis vastupidine ootus – et just Euroopa Liit võiks selle rajamist takistada. Kas siis tuginedes keskkonkaalutlustele või ka energiajulgeolekule ja Eesti julgeolekule laiemalt. Sõltuvalt ajahetkest on hinnangud Lissaboni lepingule ja temaga seotud võimalikele ohtudele hoopis erinevad.

Marko Mihkelson: Energiajulgeoleku alane koostöö Euroopa Liidus on väga oluline teema. Seni pole seda ELi tasandil reguleeritud, vaid ta on olnud rangelt liikmesriikide põhine. Kuid ähvarduste puhul, mis taas puudutavad gaasitarne katkestamist, annab just Lissaboni lepe liikmesriikidele kindluse, et ühendus käitub solidaarselt. Kui mõnel liikmesriigil tekib energiatarne probleem, siis käivitub solidaarsusklausel. Kahjuks ei olnud Lissaboni lepe veel jõus, kui teatud otsuseid Nord Streami kohta algul tehti.

Argo Ideon: Lissaboni leppele eelnes Euroopa Liidu põhiseaduse leppe koostamine, mis aga kukkus referendumil läbi Prantsusmaal ja Hollandis. Praegu sõna „põhiseadus“ enam ei kasutata. Ent kas

Lissaboni leping sõlmiti 13. detsembril 2007 eesmärgiga panna paika Euroopa Liidu toimimise uued põhimõtted. Lissaboni lepinguga muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut, kuid ei asendata neid. Lepinguga antakse liidule vajalik õigusraamistik ja vahendid tulevaste väljakutsete ja kodanike nõudmistega tegelemiseks. Lepinguga on heaks kiitnud kõik ELi 27 liikmesriiki ning see jõustub 1. detsembril 2009.

Lissaboni lepingu põhimõtted:

Demokraatlikum EL: Euroopa Parlamendi ja riikide parlamentide osaluse suurendamine euroliidu töös; suurem sõnaõigus kodanikele; läbipaistvam asjaajamine; selgelt sätestatud liidust välja astumise kord.

Tõhusam EL: stabiilsem institutsiooniline raamistik; kiiremad otsused; lihtsustatud töömeetodid ja hääletuseeskirjad; parandatakse ELi tegutsemist näiteks terrorismi ja kuritegevuse vastases võitluses, samuti energiapoliitika, tervishoiu, kodanikuaitse, kliimamuutuste, teadusuuringute, kaubanduspoliitika, humanitaarabi, spordi ja turismi valdkonnas.

Solidaarsus ja turvalisem EL: Euroopa poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kodanikuõigusi sätestav põhiõiguste harta muutub osaks Euroopa esmasest õigusest; uued solidaarsusmehhanismid tagavad ELi kodanike parema kaitse; kõik liikmesriigid tegutsevad solidaarselt ja ühtselt; suuremad võimalused ELi vabaduse, turvalisuse ja õiguse kaitseks, lisasätted kodanikuaitse, humanitaarabi ja tervishoiu valdkonnas.

Tugevam EL: juriidilise isiku staatus ning selge hääle paremaks suhtlemiseks partneritega terves maailmas suurendamiseks ELi välisest tegevuse mõju, sidusust ja nähtavust; Euroopa majandusliku, humanitaarse, poliitilise ja diplomaatilise kaalukuse kasutamine Euroopa huvide ja väärtuste edendamiseks maailmas, austades liikmesriikide erilisi huve välisasjades; luuakse eeldused väiksemate liikmesriikide rühmade tihedamaks koostööks.

ELi president ja välisminister: Lissaboni lepingu jõustumisel asub ametisse Euroopa Liidu president ning tööle asuvad ka ELi välisest tegevuse ja juhtiv EL välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on ühtlasi komisjoni asepresident. Lõpliku otsuse ELi tippametnike kohtade osas langetab Euroopa Ülemkogu. ELi juhi ja välispoliitika kõrge esindaja kohale on Eesti peaminister esitanud president Toomas Hendrik Ilvese kandidatuuri.

Lissaboni leppe näol pole sisuliselt ikkagi tegu Euroopa konstitutsiooniga?

Marko Mihkelson: Ma ei tõlgendaks seda konstitutsioonina. Tõsi, varasemas lepingus, mis kohtas Prantsusmaal ja Hollandis vastuseisu, olid mõned komponendid, mis selgelt olid osadele liikmesriikidele vastuvõetamatud – nii näiteks ELi sümboolse määratlus kui ka sõna „konstitutsioon“ kasutus. Vahepeal on mõned riigid teatud küsimustes saanud erandeid, aga lepingute sisu jäi suure osas samaks.

Ülle Madise: Laiemas tähenduses on konstitutsioon teatud sootsiumi põhikord, mis sisaldab selle peamisi väärtusi ning valitsemisorganite vahelist tööjaotust. Lähedes sellest üldisest definitsioonist, võib ka Lissaboni lepet pidada konstitutsiooniks ▶▶

“EUROOPA PRESIDENTI JA VÄLISMINISTRI KOHTADE LOOMISE PÕHILINE MÕTE ONGI PANNA EUROOPA LIIT TÄHENDAMA MAAILMAS ROHKEM KUI TA SENI ON TÄHENDANUD.”
- Ülle Madise

Argo Ideon

Marko Mihkelson

Ülle Madise

Kristiina Herodes

▶ ehk põhikorraks. Aga kindlasti ei saa lepet pidada ühe riigi põhiseaduseks. Need tunnused, mis muudaksid Lissaboni leppe põhiseaduseks ja seega ka Euroopa Liidu riigiks, Lissaboni lepingus puuduvad. Sõna „põhiseaduse leping“ tekitas algul paljudes hirmu ning just selle välise atribuutika tõttu tunnetati, et ilmselt on tegemist ELi liikumisega ühendriikide suunas.

Kristiina Herodes: Ei ole mõtet hakata Lissaboni lepingut nimetama konstitutsiooniks, kui ta tegelikult ei ole seda. Pigem on tegemist ikkagi õigusraamistikuga.

Marko Mihkelson: Rääkides Euroopast, peame samas rääkima ka maailmast. Miks ELi eri liikmesriigid, nii suured kui väikesed, ikkagi toetavad Lissaboni lepingut? Paljuski ka seetõttu, et saadakse üheselt aru, et üksinda ei suuda ükski ELi liikmesriik konkureerida ei julgeoleku- ega majandus- ja kaubandusväljakutsete alal Hiina, India, Brasiilia, USA, Venemaaga jne.

Argo Ideon: Nähtavam uuendus on see, et EL saab endale presidendi ja välisministri, ehk nn kõrge esindaja. Need ametnikud on uus Euroopa nägu, lisaks komisjoni presidendile. Mis tüüpi inimesed peaksid neil ametikohtadel olema?

Ülle Madise: Kui on olemas mingid Euroopa Liidu huvid, mida tuleb kaitsta näiteks Ameerika, Hiina või Venemaa vastu, siis oleks väga hea, kui tegu oleks kommunikatsioonivõimeliste, arukate ja sarmikate inimestega. Arvan, et nende kohtade loomise põhiline mõte ongi panna Euroopa Liit tähendama maailmas rohkem, kui ta seni on tähendanud.

Kristiina Herodes: Olgem ausad, need mängud on sellised, millesse Eesti väga ei pürgi. Kuid igal juhul need inimesed, kes esimesena uutele ametipostidele saavad, kujundavadki olulisel määral selle näo.

Marko Mihkelson: Väga õige tähelepanek. Praegu me veel ei tea, kuidas kujunevad välja näiteks Euroopa Liidu Nõukogu presidendi ning kõrge esindaja ehk Euroopa Komisjoni asepresidendi rollid ning suhted komisjoni presidendiga. Väga palju pannakse paika nende esimeste persoonidega ja nende käitumismudelid tõenäoliselt loovad pretsedendi ka järgmiste jaoks. Eesti on järjekindlalt asunud seisukohal, et Euroopa Nõukogu president peaks ennekõike olema inimene, kes suudab olla koordinaator. Sel kohal oleks keeruline ette kujutada mõnd värvikat ja võib-olla rohkem enese peale mõtlevat poliitikut. Pigem võiks tegu olla töötegitajaga, kelle huvi on rohkem tuua inimesi ühe laua taha. Presidendikandidaatide osas on praegu seis veel suhteliselt segane. On terve rida erinevaid kandidaate. Kui visata kriitikanoolt, siis see protsess pole olnud kuigi läbipaistev. Kui tahame, et meie kodanikud saaksid aru, kes on ELi nõukogu president ja ELi välisminister, miline on nende vastutus, siis see vajab tulevikus ilmselt paremat lahtirääkimist.

Argo Ideon: Kristiina, ELi uus välisminister peaks saama ka sinu kõrgeimaks ülemuseks, kas sellest muutub midagi su töös?

Kristiina Herodes: Vahepeal on siiski veel hulk teisi astmeid. Osalesin äsja Brüsselis koolitusel, kus selgitati ka Lissaboni mõjusid meie EULEXi missioonile Kosovos. Missiooni õnnetuks on ju see, et viis ELi liikmesriiki ei ole seni Kosovo

“KINDLASTI EI SAA ÕELDA, ET LISSABONI LEPING OLEKS SUUR SAMP FÖDERALISMI POOLE, VÕRRELDES VAREM HEAKS KIIDETUD EUROOPA LIIDU LEPINGUTEGA.” - Marko Mihkelson

iseseisvust tunnustanud, ning see paneb meid küllalt keerulisse olukorda. Kohalikud inimesed küsivad, kas missioon tunustab iseseisvust või mitte. Ainus, mida saame vastata, on see, et missioon on tehnilise iseloomuga – mis ei ole kommunikatsiooni seisukohalt parim vastus. Kuid antud olukorras on see parim vastus, mida anda saab. Seda olukorda Lissaboni leppe jõustumine kahjuks ei mõjuta.

Argo Ideon: Niisiis näide probleemist, mida Lissaboni lepe ei lahenda, ehkki tegemist on ju ELi suurima välismissiooniga üldse. Samas aga toimub oluline reform, nimelt luuakse ühtne Euroopa Liidu välissteenistus?

Marko Mihkelson: See on muutustest üks tuntavam. Loodame, et ELi uus kõrge välisesindaja hakkab tugevamalt haldama kõiki ELi välisteemasid, alates ühtse välispoliitilise joone kujundamisest kuni elluviimiseni, samuti väliskaubandust ja

arengukoostööd. ELi välissteenistuse osas on pakutud väga erinevaid numbreid, isegi kaks-kolm tuhat uut ametnikku tööle võtta. Kuidas see kõik hakkab suhestuma liikmesriikide välissteenistustega? See on üks Lissaboni leppe eduka ellurakendamise võtmeküsimustest. Riigikogu ELi asjade komisjon soovib võtta lähiajal ära kuulata valitsuse seisukohad sellest, millised on meie prioriteedid nende rakenduste küsimuses.

Argo Ideon: Mis rolli hakkab meie jaoks mängima põhiõiguste harta, mille erandi küsimus Tšehhile oli viimane sisuline tõke leppe ees?

Ülle Madise: Põhiõiguste harta on tegelikult vana dokument, see allkirjastati juba üheksa aastat tagasi. Minu arusaamist mööda kujutab see ELi liikmesriikide põhiseadustes olevat või nende poolt tunnustatud ühisosa põhiõiguste järgimisel ja inimvääriskuse tagamisel. Paljuski on harta sarnane ka Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, kuid ta on moodsam – seal on sees põhivabadusi ja -õigusi, mida 1950. aastal ei osatud veel tähtsustada. Praktikas harta Eesti jaoks

“DEMOKRAATIA EI PEAGI LIHTNE OLEMA, ERITI NII SUURE ORGANISATSIOONI PUHUL KUI EL.” - Kristiina Herodes

tõenäoliselt suuri probleeme kaasa tuua ei tohiks, kuna Eesti Riigikohus on juba aastal 2003 ühes lahendis viidanud põhiõiguste hartale ja öelnud, et selles sisalduvad põhimõtted on Eesti õiguskorra lahutamatuks osaks. Kui püüda mõista, miks osariike on püüdnud saavutada erandeid, siis põhjused on sarnased sellele, miks Eesti näiteks inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ratifitseerides tegi reservatsiooni omandireformi osas. Paljudel on seoses mingi üleminekuga, mingi ajaloolise ebaõigluse likvideerimisega selliseid poliitikavaldkondi, kus on vajalikud teatud erimeetmed.

Marko Mihkelson: Arvan, et põhiõiguste harta sätted tegelikult ei toimi selles valguses, nagu tšehhid oma kartusi esitasid, st et näiteks sudeedisakslased võinuks vaidlustada sellega Beneši dekreedid. See küsimus on küll väga tundlik, aga ilmselt on tegu rohkem sisepoliitilise retoorika kui mingi konkreetse seosega.

Argo Ideon: On väike ime, et 27 liikmesriigis on Lissaboni leping nüüd ratifitseeritud, sh Iirimaa kokku kahe referendumi kaudu. See protsess kestis kümnekond aastat. Kui nüüd mõne aja pärast on vaja ELi koostööd uuesti värskendada, kas siis teeme jälle 10-aastase kadalipu läbi või oleks võimalik korraldada näiteks üks üle-Euroopaline referendum, mis annaks kohe selge vastuse?

Ülle Madise: Kui me ELi riigina näha ei soovi, siis tõenäoliselt ei ole see võimalik. Siduva tulemusega rahvahääletus toimub ikka kas riigis või ühe riigi osas. Sellel on ka niisugune sotsiaalteaduslik taust, et need kodanikud, kes

referendumil osalesid, peavad ka tehtud otsust enda suhtes aktsepteerima. Ma ei oleks praegu veel kindel, et sellise üleuroopalise hääletuse tulemust oldaks valmis aktsepteerima. Aluslepete muutmise on ka eri riikidel erinevalt sätestatud, näiteks Iirimaa loetleb kõiki neid leppeid ka oma põhiseaduses, nii et nende referendumil küsitakse, kas põhiseaduse vastavasse loetellu saab panna selle ühe lepingu veel juurde. Kas ELi aluslepingute muudatusi võiks otsustada ka ELi Nõukogu ja sealjuures veel niiviisi, et mõni riik on muudatuse vastu, ongi olnud üks kõige teravamaid küsimusi.

Marko Mihkelson: Lepe lubab mõnes valdkonnas selliseid muudatusi teha, ent kui mõnel riigil tekib väga selge suveräänsusega seotud probleem, taandub küsimus siiski konsensusse saavutamisele.

Kristiina Herodes: Euroopa otsustamise süsteem ongi keeruline ja sellega kurssi viimine võtab aega. Demokraatia ei peagi lihtne olema, eriti nii suure organisatsiooni puhul kui EL. Puudutasime siin ennist inimeste valikut. Meil on hulk ELi alusdokumente, kuid lõpuks näib ikkagi, et tegelikult otsustab poliitiline lobby.

Ülle Madise: Lepingutekstid on tõesti väga keerulised, seda isegi tavajuristi jaoks. Läbipaistvuse ja selguse kallal võiks tulevikus rohkem tööd teha, sest kui inimene ei saa asjast aru, siis ta on ka hirmul. Kui inimene saab aru ja on ikkagi vastu, siis on ta lihtsalt pahane, aga mitte hirmutatud. On halb, et sageli ei suudeta jälgida mitte lepingutekste endid, vaid pigem nende tekstide kohta käivaid metatekste. Sellisel levivadki „teadmised“ ELi kohta. **EH**

Viirus, mis ei tunne piire

Eurokratt uuris novembri alguses Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) esindajalt Eestis Jarno Habichtilt (fotol), kuidas edeneb võitlus alates aprillist üle maailma ligi poolt miljonit inimest rivist välja löönud ning tuhandeid tapnud uue pandeemilise gripi A/H1N1 ehk rahvakeeli „seagripi“ levikuga.

TEKST: LIINA RISTOJA
FOTO: PRIIT SIMSON,
ISTOCKPHOTO

**“NAKKUS-
HAIGUSED
LEVIVAD ILMA
VIISADE JA
LUBADETA,
SEEGA ON
OLULINE ÜKS-
TEIST UUTEST
NING KIIRESTI
LEVIVATEST
VIIRUSTEST
TEAVITADA.”**

Vallandunud on üldine seagripiapanika. Milline on hetkeolukord ning kui tõsine oht maailmas tegelikult valitseb?

Pärast viiruse avastamist aprilli alguses ja selle edasist levikut kuulutas WHO lähtuvalt Rahvusvahelistest Sanitaarmeditsiinilistest Eeskirjadest 11. juunil 2009 välja kõrgeima taseme pandeemiaohu. Täna kehtiv tase iseloomustab haiguse levikut vähemalt kahes WHO kuuest regioonist. Missuguseks olukord edasi kujuneb, on väga raske ennustada. Kui lõunapoolkeral on haigestumus hakanud mõnevõrra vähenema, on põhjapoolkeral oktoobris alanud iga-aastane gripihooaeg ning samaaegselt on kasvamas ka nakatumine pandeemilise A/H1N1 (2009) viirusega. Hetkel on enam kui kaks kolmandikku gripijuhtudest seotud uue viirustüvega ning on oodata, et kuigi haigestutakse ka iga-aastasessse grippi, saab enamik haigestest olema seotud uue haigustekitajaga.

Riigid hindavad ohtu erinevast statistikast ning siseoludest lähtuvalt, seega on alarmeerituse tase erinev. Kui pandeemia alguses uuriti uue viiruse omadusi ning ei osatud viiruse levikule reageerida ega vastulööki anda, siis õnneks on tänaseks loodud alus tegutsemiseks. Tootmises on vaktsiin, olemas viirusvastased ravimid, aga

ka teadlikkus ühiskonnas on suurem. Ouline on, et maailm on täna tunduvalt paremini valmis pandeemiaks kui aasta või kaks tagasi, kuna kokku on lepitud ühised tegutsemisreeglid ning väiksemas mahus analoogilisi kogemusi on juba olemas.

Mis eristab uut grippi tavalisest gripist?

A/H1N1 viirustüvi on oma olemuselt uus, olles kombinatsioon mitmetest erinevatest viirustüvedest, mis on muutunud inimestel haigust tekitavaks. Ka selle levik on ettearvamatu. Esiteks levib uus viirustüvi väga kergelt ja kiiresti ning ka väljaspool traditsioonilist gripihooaega, mis oli üheks tema leidmise põhjuseks Mehhikos ja Ameerika Ühendriikides aprillis 2009, kui märgati ootamatuid haigusnähtusid. Teiseks on haigestumus suurem ja oma kulult raskem teistsugustes rahvastikurühmades kui iga-aastase gripi puhul – seekord haigestuvad peamiselt just lapsed ja kuni 45-aastased täiskasvanud. Kolmandaks, kuna tegemist on uue viirusega, on rahvastiku immuunsus madal. Seni võib positiivseks lugeda asjaolu, et hoolimata rohketest surmajuhumitest on käesolev pandeemia üldiselt põhjustanud suhteliselt kergekuju list haigestumust. Samas ei osata ennustada

viiruse edasist arengut ning ka kerge haiguse korral on suure surve all kogu tervisesüsteemi valmisolek ja just arstiabi. Arstiabi korraldusest igas riigis oleneb, kui palju kahju käesolev pandeemia teeb.

Mida on ette võetud, et uue viiruse levikut takistada?

Nakkushaigused levivad ilma viisade ja lubadeta, seega on oluline üksteist uutest ning kiiresti levivatest viirustest teavitada. Nõnda on võimalik ära hoida suuremaid haigestumisi ja vähendada nende põhjustatud kahju. Pandeemiliselt leviva gripi puhul on alati ohuks ka asjaolu, et viirused omavad võimet väga kiiresti ja teadmata suunas

muteeruda. Hetkel on maailmas leviv pandeemiline A/H1N1 viirus sarnane aprilli alguses inimeselt inimesele levima hakanud viirusega. Selle kinnitamiseks tuleb teha teste, neid uurida laborites ning teadlastel analüüsida viiruste omadusi.

WHO-l on koordineeriv roll rahvusvaheliselt jälgida, milline on olukord ja pakkuda tõendusmaterjali informatsiooni. See sisaldab endas palju erinevaid tegevusi, sealhulgas informatsiooni kogumist ja analüüsimist, kokku leppimist selles, millised on meetodid nakkushaiguse leviku takistamiseks või mõjude leevendamiseks, lisaks tuleb tagada laborite valmidus teha analüüse ja luua vaktsiine ning vaktsiinide ja arstiabi kättesaadavus. Ka pakume riikidele iganädalast ülevaadet viimasest olukorrast, peamisest riskirühmadest, keda haigus ohustab ja teeme soovitusi tegutsemiseks lähtuvalt parimast teadmistest.

Praktikas on aga igal riigil oma reeglistik ning iga liikmesriik vastutab ise oma tegutsemise eest. Seejuures lähtutakse haiguse levikust riigi sees ja hinnatakse ohtusid, mis on riikide vahelises levikus, ning seejärel asutakse ühtesid või teisi meetmeid rakendada. Rahvusvaheliselt lepitakse kokku, mis on maksimaalsed meetmed – näiteks piiride sulgemine, mida hetkel ei soovitata – ja kui mõni riik läheb meetmete kehtestamisega kaugemale kui teised, peab ta seda selgelt põhjendama. Oluline on toimetada ühtemoodi, kuna täna ei pruugi olla nii efektiivne, kui iga riik tõrjub haiguse levikut omal moel.

Kas Eesti saab võimaliku suurema gripipuhanguga hakkama?

Euroopas on riike, kus WHO töötab aktiivsemalt kui Eestis, mis on seni oma jõududega hakkama saanud ning kus on olemas mitmeid eeldusi heaks reageerimiseks. Eestis on positiivne, et pandeemiast on rääkima hakatud suhteliselt vara, on jagatud infot tervishoiutöötajatele ja tavainimestele ning käivitatud ennetuskampaania. Viimaste aastate jooksul on uuendatud ja tööle saadud gripilabor ning olemas on siseriiklik võimekus haigust diagnoosida ja selle kulgu jälgida. Ka on internetis saada piisavalt teavet haiguse leviku kohta. Eesti teeb rahvusvahelist koostööd nii Euroopa Komisjoni Nakkushaiguste Tõrjekeskuse kui ka WHOga, samuti on sügisel eraldatud ressursse teadlikkuse tõstmiseks ning viiruse testimiseks. Eestis on olemas ka oma valmisolekulaan, mis on tehtud eelmise gripipuhangu ajal aastatel 2005–2006 ja nüüd on seda uuendatud lähtuvalt teadmistest uue pandeemilise gripi kohta. Seega on tegutsetud, kuid järgmised kuud näitavad, kas ettevalmistus oli piisav.

Kui Euroopas ja teistes jõukamates riikides tegeletakse gripiga riiklikul tasemel aktiivselt, siis kuidas on lood arenguriikides?

WHO üks prioriteete on alati olnud tagada tugi vaesematele riikidele, kus vajadused on suuremad ning tervishoiusüsteem tihti nõrk, ja nende rahvastikule. Käesoleva pandeemia ajal on toetatud riike mitmel moel, seejuures on positiivne rahvusvaheline solidaarsus, mida on üles näidanud jõukamad riigid ja rahvusvahelised organisatsioonid – tänaseks on leitud vahendeid ravimite minimaalse koguse tagamiseks ja vaktsiinide jagamiseks ligi sajas riigis. Kuna küsimus on keeruline ning ühe valemiga probleemi ei lahenda, siis vaadatakse iga riigi puhul üle konkreetsed vajadused, riskirühmad ja võimalused vaktsiiniga inimesteni jõudmiseks. Prioriteediks on saavutada esiteks kuni kaheprotsendiline vaktsineerimistase, mis hõlmaks peamiselt tervishoiutöötajaid, et tagada arstiabi pakkumine ka haiguse leviku ajal.

Millised on WHO järgmised sammud gripipandeemia taltsutamisel?

WHO hetke põhiküsimuseks on, kuidas on tervishoiusüsteemid valmis algavaks gripihooajaks põhjapoolkeral – missugune on tervishoiuasutuste valmisolek, missugused on riikide põhimõtted vaktsineerimise osas, milliseid teisi meetmeid rakendatakse, kas inimesed on informeeritud. Peame tagama täpse seiresüsteemi ja tiheda infovahetuse riikide vahel. Samuti on küsimuseks, kuidas lahendatakse erinevates riikides perearstide järele on vaja tagada ka erakorralise arstiabi ja haiglaravi toimivus, et tulla toime raskemate ja keerulisemate juhtumitega. Teiste riikide kogemus näitab, et juba kergemate pandeemiade korral tekib tervishoiuasutustel ülekoormus – näiteks pikenevad ravijärgkorrad plaanilises ravis – ning raviprotsessid tuleb üle vaadata. Kokkuvõtteks on riigil ja rahvusvahelistel organisatsioonidel nakkuste leviku takistamisel küll oma roll, kuid samas on oluline teavitada inimesi sellest, mida nad ise saavad ära teha, ning rõhutada, et nad jälgiksid oma tervist – põhiline on mitte haiguse levikuks ise pinnast luua.

ek

Eesti ja Euroopa gripi küüsis

Eestis on novembri keskpaigaks avastatud veidi üle 200 pandeemilise viiruse juhtumi, mis kõik on allunud ravile. Haiguse kulgu on sarnane hooajalisele gripile ning haigestumus ei ületa epideemilist taset, Sotsiaalministeeriumi kinnitusele on vaktsiini oodata detsembri alguseks. Samal ajal on Euroopas kümned riigid kinnitanud, et oht on keskmine või suur, alustatud on ulatusliku vaktsineerimisega. A/H1N1 on tapnud kokku enam kui 7000 inimest üle maailma, neist Euroopa riikides umbes 500.

Tervisekaitseinspektiooni peadirektor Tiiu Aro:

Jälgides olukorda Euroopa riikides, on tõenäoline, et ka Eesti uuest gripist puutumata ei jää. Gripihooaeg on Eestis liikunud tavapärasest kaks kuud varasemaks – kui tavaliselt registreerime esimesed laboratoorselt kinnitatud gripi haigusjuhud detsembri lõpus ning jaanuaris, siis sel aastal oleme esimesed tavagripi haigestumised kinnitanud juba novembri alguses.

Sotsiaalministeerium tegeleb aktiivselt vaktsiini hankimisega, alustatud on läbi rääkimisi vaktsiini tootvate firmade ja ka teiste Euroopa riikidega, ekspertkomisjoniga on läbi arutatud ning kokku lepitud ka riskigrupid, keda eelisjärjekorras vaktsineerida: eelkõige rasedad, lapsed, tervishoiutöötajad, krooniliselt haiged noored. Eestil on olemas kriisiplaan, selle alusel tegutsetakse ja jälgitakse olukorda Eestis pidevalt, gripi leviku tõkestamiseks on alustatud kampaaniaga „Gripi vastu – levita infot, mitte viirust!“

www.gripivastu.ee

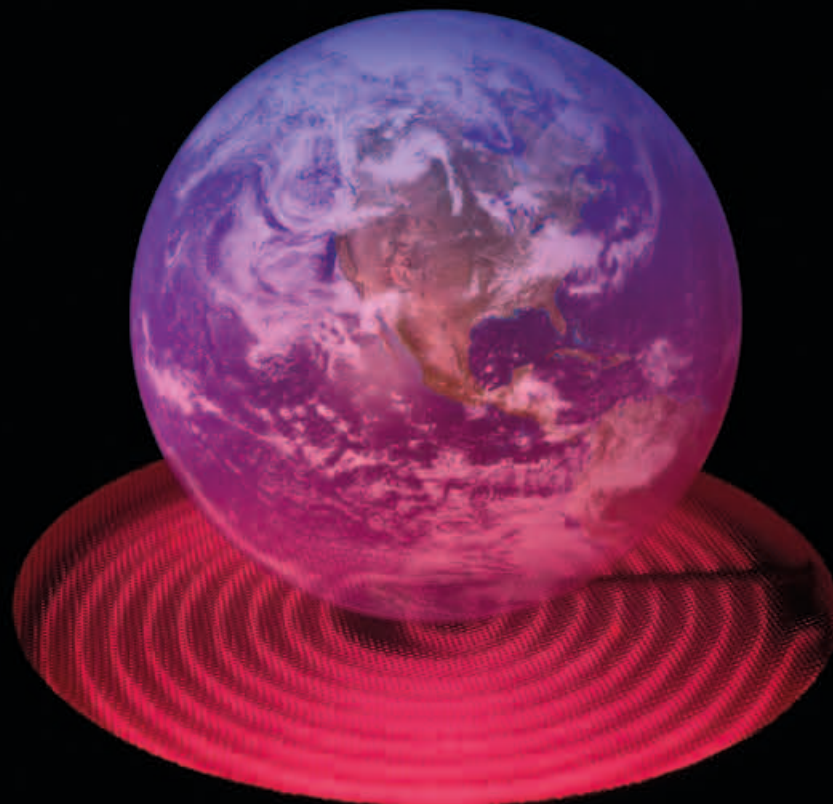
--

Euroopa tasandil seirab uue gripi levikut, koordineerib infovahetust ning avalikustab igapäevaselt olukorraporteid **Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskus (ECDC)**. Toetamiseks liikmesriikide ja ELi tasandi koostööd A/H1N1 gripipandeemia ohjamisel on Euroopa Komisjon välja töötanud rahva tervise tagamise tegevusmeetmeid sätestava strateegia, milles on muu hulgas täpselt ära toodud vaktsineerimiskava, pandeemia ohjamise regulatsiooniprotsess, ühishangete kord, avaliku teadlikkuse tagamise ja toetuste andmise kord kolmanda maailma riikidele.

Kopenhaagenis on oodata kuuma detsembrit

TEKST: MAIE KIISEL,
TÜ AJAKIRJANDUSE
JA KOMMUNIKATSIOONI
INSTITUUDI DOKTORANT
FOTO: ISTOCKPHOTO

ÜRO Kliimakonverents Kopenhaagenis 7.–18. detsember 2009

Inimelusid võtavad kuumalained, üleujutused, liigveest tingitud maalihked, taganevad liustikud, Arktikas uppuvad jääkarud, põuast tingitud näljahädad, parasvöötmes levivad troopilised haigused, Austraalia metsapõlengud, puukentsefaliit, 20 miljonit keskkonnapõgenikku...

Need on igapäevased miniatuursed ja nii tavalised uudiskillud, mille me juba järgmisel hetkel unustame. Vahetame kanalit, lehekülge. Inimesi, kes advavad nende uudiskildude taga peituvat tervikut, on aga üha rohkem. Ja õnneks ka otsustajate hulgas. Maailma liidrid kohuvad detsembris Kopenhaagenis ÜRO kliimakonverentsil, et sõlmida ajaloo suurima ulatusega kliimalepe. Lootust annab see, et laua taha on saadud ka varem tõrksust näidanud suurriigid.

Arvamusuuringud näitavad, et kui Kesk-Euroopas peetakse kliimamuutust kõige suuremaks keskkonnaprobleemiks,

siis eestlased on selle suhtes üsna ükskõiksed. Või ehk skeptilised? On ju Eesti meedias sõna saanud valveakadeemikud selgelt väitnud, et inimõju praegu toimivas kliimamuutuses on kaduvväike ja et see ongi tegelikult üks tühine probleem. Fakti, et kliimamuutuse paneeli taga on kaks ja pool tuhat maailma tippteadlast, teavad vähesed. Need teadlased ütlevad, et me elame juba tugevalt muutunud maailmas, kus üheksa looduskatastroofi kümnest on põhjustatud kliimamuutusest. Ja loodusõnnetuste sagedus on tõusuteel – veerandsaja aastaga on näiteks üleujutused sagenenud kuni kümme korda.

Olukord on enam kui tõsine

Värsked uudised valitsusteülese kliimamuutuse paneeli IPCC rindelt näitavad, et teadlased on tulevikuennustustes olnud liigagi pehmed ja meid ootab ees pigem mustem stsenaarium. Praeguseks on selgunud, et kliimamuutusega seotud riskid realiseeruvad juba madalamatel temperatuuridel, kui varem arvatud. IPCC aseesimees Jean-Pascal van Ypersele sõnum on selge: „Lõpetagem planeediga vene ruleti mängimine!“ Ilma emissioonide järsu kärpimiseta võib temperatuurivahemik 2100. aastaks tõusta 1990. aastaga võrreldes koguni kuus kraadi, merevee tase 20–60 cm. Elik maakera on lähemas seisundile, mida ükski inimene pole varem kogunud. Ypersele nendib, et isegi kui me saame kasvuhooonegaaside emissioonid 2070. aastaks negatiivseks, suudame oma eesmärgi täita ainult siis, kui meil väga veab.

Rahvusvahelised arutelud kliimamuutuse üle kätkevad mantralikku väljendit

“TEADLASED ON TULEVIKUENNUSTUSTES OLNUD LIIGAGI PEHMED – MEID OOTAB EES PIGEM MUSTEM STSENAARIUM.”

„me peame kärpima CO₂ emissioone“. Selle saavutamise all peetakse silmas eelkõige tehnoloogilist arengut, innovatsiooni, mis suudaks muuta majandust ressursisäästlikumaks ja siduda juba tekkinud kasvuhooonegaase. Tuleb tõdeda, et laiem avalikkus ongi harjunud mõtlema kliimamuutuse probleemist süsinikdioksiidi võtmes. Tõesti, mis see siis teadlastele välja mõelda ei ole, kuidas transpordi ja tööstuse väljalasketorud kinni kleepida. Kliimamuutus ei ole aga kitsas energia- ja transpordiküsimus. Millise palli meie tarbimisühiskond laiemalt veerema on lükanud, ei ole veel inimeste teadvusesse jõudnud.

Katlaid, mida oleme tööstusrevolutsiooni algusest saati kütnud, on väga palju. Maa on mõnesaja aastaga kaotanud suured metsamassiivid, mis on andnud teed tööstuslikule toidutootmisele ja karjakasvatusele. Massiivsete maa-alade kultiveerimine ja märgalade kuivendamine on rajanud tee pinnasesse talletatud kasvuhooonegaaside emissioonile. Juba toimunud kliimasoonejenemine sulatab lahti igikeltsa, millest vabanevad omakorda täiendavad kasvuhooonegaasid. Kliimauurija Annette Freibaueri sõnul piisab aga kõigest 3,5 promillise muutusest maakera pinnases, et vabastada gaasi sellises hulgas, mis on võrdne globaalse CO₂ emissiooniga transpordist ja energeetikast. Ning muidugi ei tohi unustada, et sellise maapinna kasutuse on tinginud liiga suureks kasvanud rahvastik ja selle tarbimisharjumused.

Saastajatel tuleb hakata maksma

Tõsi küll, kliimamuutuse põhjustajaks on ainult 20% maakera rahvastikust, see osa, mis elab globaalses põhjas, arenenud riikides. Nende seas ka Eesti. Peamiseks kannatajaks on aga just globaalne lõuna – arengumaad. Jah, äsjasel Euroopa Liidu ülemkogul jõuti üksmeelele selles, et arenenud riigid peaksid kompenseerima arengumaadele kliimamuutusega toimetulekuks vajalikud kulutused. Kulud, mida hinnatakse isegi kuni 100 miljardile Eurole

aastas, on aga nii hirmuäratavad, et ähvardavad kliimaleppe arutelule kogunevate riikide vahele kiilu lüüa.

Uued ELi liikmesriigid, sealhulgas Eesti, kauplesid välja võimaluse panustada kliimamuutuse kompenseerimise mitte saastamise mahu (meil teadupärast üsna kõrge), vaid rahvusliku sissetuleku põhjal. Selline tulemus on eestlase rahakotile lühiajalises perspektiivis kahtlemata meeldiv. Pikemas plaanis võib see aga süvendada meie harjumust taotleda energeetikaküsimustes eristaatust ja lükata raskete, kuid vajalike otsuste langetamist lõpmatult edasi.

Soovimatus kliimamuutusega tegeleda on loomulik, sest muutustega pihtahakkamine on alati raske. Kohati aga leitakse selleks vägagi otsitud argumente ja püütakse kliimaleppe algatajaid ninapidi vedada kui rehepapp vanakuradit. Näiteks kasutas Saudi Araabia delegatsioon ÜRO kliimakonferentsil Bangkokis detsembrileppe eesmärkide edasilükkamiseks üsna ootamatut argumenti. Arenenud riikide kavatsus vähendada oma naftasõltuvust kasvuhooonegaaside kärpimise eesmärgil muutvat Saudi Araabia kui arengumaa äärmiselt haavatavaks. Neil polevat nimelt teisi loodusressursse, mida müüa ja nad ei jõua oma majandust nii kiiresti mitmekesistada, et naftaeksportidist laekuvaid tulusid asendada.

Klapid eest

Kliimaküsimuse vältimist argumenteeritaksegi enamasti praeguse majanduslikult raske olukorraga. Ometi on paljud riigid kasutanud just masuaega, et säästlikumate tehnoloogiate kasutuselevõtuga uut majanduskasvu saavutada. Gregorio de Castro Freixo (EuroFound) analüüs liikmesriikide tegevusest majanduse rohelisemaks muutmisel majandussurutise ajal näitab aga, et Eesti ja teiste uute liikmesriikide valitsused on roheliste lahenduste juurutamisega väga kitsid olnud. Ehk kardame teadlastes eksida ja tundmatu kallutatud jõu poolt haneks tõmmatud saada? Kuid mida oleks meil karta? Halvimal juhul saavutame energiasäästlikuma elu, parimal juhul suudaksime aga ka oma järglastele elamisväärse keskkonna tagada.

Oleks tore, kui Riigikogu tegeleks kliimaküsimusega sama suure tähelepanuga kui NordStreami gaasijuhtme keskkonnamojude analüüsimisega. Millegipärast ei väärinud põlevkivi arengukava ja selle

keskkonnamojude (näiteks kasvuhooonegaasid) hinnangu vahelised vastuolud keskkonnaministri tähelepanu, rääkimata laiemast debatist Riigikogus.

Kuidas saavutada muutust? Et valijatepoolse surveta ei ole ka valitsejatel ajendit ennast kliimaküsimuses harida, alustage ühenduse võtmisest oma rahvasaadikuga Riigikogus või kohalikul tasandil. Küsige, kuidas mõjutab kliimamuutus Eestit ja mida ta soovib kliimamuutuse vähendamiseks ette võtta. Seejärel vaadake kriitiliselt üle oma tarbimisharjumused ja püüdke loobuda sellest, mille eest te pole valmis maksma planeedi tervise hinnaga. **ek**

Uue kliimakokkuleppe lävel

1997. aastal loodud ülemaailmse kliimakokkuleppe, Kyoto protokolliga kehtivusaeg lõpeb aastal 2012. Kyoto protokolliga eesmärk oli vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid aastatel 2008–2012 viie protsendi võrra võrreldes aastaga 1990.

7.–18. detsembrini Kopenhaagenis toimuva kahenädalase ÜRO kliimakonverentsi eesmärk on leida kompromiss, mis viiks uue ülemaailmse kliimakokkuleppeni. EL soovib konverentsilt globaalset ja kõikehõlmavat lepingut, et takistada Maa temperatuuri tõusu rohkem kui 2 °C võrra ning tagada keskkonna seisukohast jätkusuutlik majanduskasv.

Selleks on EL võtnud aastaks 2020 kavasse:

vähendada kasvuhooonegaase 20% võrra (30%, kui saavutatakse rahvusvaheline kokkulepe)
vähendada suurema energiatõhususe abil energiatarbimist 20% võrra
saada 20% vajalikust energiast taastuvatest energiaallikatest

Kliimakonverentsi põhiküsimused:

Kui palju on tööstusriigid ja suuremad arenguriigid (Hiina, India) nõus vähendama ja piirama oma kasvuhooonegaaside emissioone?
Kuidas asutakse rahastama arenguriike, mis vajavad abi heitgaaside vähendamisel ja kliimamuutustega kohanemisel ning kuidas seda raha kasutada?

Kuidas viia kokku linnainimesed ja roheline mõtteviis?

TEKST: KADRI KULL

Alates novembrist on bussiootajatel Tallinnas Viru terminalis võimalik näituse saatel kaasa mõelda, milline näeks välja keskkonnasõbralikum linnaruum tulevikus.

Foto autor: Oed Laugas ja Helena Uri

Viru bussiterminali seintele riputatud üheksast fotolavastusest koosnev pildiseeria loob visiooni erinevatest igapäevastest tegevustest tuleviku linnaruumis. Fotodel on kujutatud olukordi, millega võime ühel tulevikuhetkel kokku puutuda me kõik. Näitusest räägivad lähemalt väljapaneku idee ja teostuse autorid, MTÜ Sõnum Kunstikastmes loojad Oed Laugas ehk Kadri ja Liis Laugas ning Helena Uri.

Kuidas teile tundub, kas linnaruumi keskkonnasäästlikumaks muutmise tähe all peetavate plaanide elluviimiseks peab muutuma ainult keskkond või peab muutuma ka inimene, tema mõtlemine ja olemine?

Ka Eestis on aina sagedamini arutletud keskkonna- ja ressursisäästliku arengu teemadel ning roheline mõtteviis juurdub aina enam nii linna- kui ka maainimeste seas. Siiski võib seda teemat küsitledes pörkuda erinevate sügavalt kinnistunud

elularvamustega. Näiteks võidakse keskkonnasäästlikku mõtteviisi pidada marginaalsete huvigruppide kinnisideeks. Ikka veel peetakse roheline maailmavaatega inimesi veidriks. Seega peavad kaduma ennekõike inimeste elarvamused – keskkonnasäästlik mõtteviis vajab endiselt harjutamist ja harjumist!

Mis oleks kolm peamist muutust, mida Eesti linnades näha sooviksite?

Eestis tervikuna võiks enam panustada ühistranspordile ja selle arendamisele. Näeksime tuleviku-Eestit kohana, kus ühistransport on kõigi seas populaarne ning autode hulk väike. Kui praegu on sageli olukord, kus ühistranspordiga sõidavad need, kellel pole muud valikut, siis tulevikus võiks ühistranspordi valik olla ikkagi teadlik – pigem elustiil, mitte võimaluste puudumine. Samuti näeksime hea meelega Eestit kohana, kus elanikud saaksid kasutada senisest enam alternatiivseid energiaallikaid.

Kas keskkonnateadlik elutegevus saab olla moodne ja ilus?

Fotolugudes püüamegi vastata küsimusele, kas linn, moodne linnainimene, keskkonnasäästlik areng ning roheline mõtteviis sobivad omavahel kokku. Tahame näidata, et linnakeskkonnas elades on võimalik olla roheline mõtteviisiga, säilitades neid hüvesid, mida linn pakub, minemata ülemäära vastuollu loodusega. Ka trendikas linnainimene võib oma igapäevatoiminguid sooritades olla keskkonnasäästlik, leides nutikaid nippe. Tulevikuvisionis näeme sellist argipäeva, kus linn, linnainimene ja loodus eksisteerivad koos, sümbiootilisemalt ja elarvamustevabamalt kui praegu.

Heaks näiteks on siinkohal Rootsisis edukalt toimiv projekt SymbioCity (vaata lähemalt www.symbiocity.org). Projektis osalevad terved linnad ja linnaosad, kus kogu linnatervik – nii suures plaanis kui ka iga indiviidi tasandil – lähtub eraldi keskkonnasäästlikkuse põhimõttest. Keskkonnasäästlikkus on aluseks juba majade planeerimis- ja ehitusfaasis, lisaks kasutavad kõik majapidamised võimalikult palju keskkonnasäästlikke energiaallikaid, näiteks päikest ja tuult. Vee tarbimine ja kogumine on väga lähimõeldud ning inimesed kasutavad võimalikult palju ühistransporti. Ideid on palju ja need ei ole sugugi linnakeskkonda ja -inimest ilmetumaks muutvad – pigem muutuvad süsteemid nutikamateks.

Mis on MTÜ Sõnum Kunstikastmes missioon ühiskonnas?

MTÜ Sõnum Kunstikastmes eesmärgiks on anda oma väike panus linnakeskkonna kaunimaks kujundamisele. Näituste projektide üldeesmärk on muuta populaarsed vaba aja veetmise kohad, näiteks ostukeskused, kultuuri ning oluliste sõnumite vahendamise ruumiks, kus kultuur tuleb inimesele poolele teele vastu. Lisaks pakub ühendus alternatiivsel moel võimalust erinevatel organisatsioonidel nii neile endile kui ka laiemale elanikkonnale aktuaalse tähtsusega sõnumeid visuaalsel ja kunstipärasel viisil lähemale tuua.

Näituse korraldavad Euroopa Komisjoni esindus Eestis, Rootsisi Suursaatkond ning Põhjamaade Ministrite Nõukogu. Näitus jääb Tallinna Viru bussiterminali seintel avatuks kuni veebruarikeskpaigani 2010.

ek

Birmale mõtlemise õhtu

TEKST: KADRI KULL
FOTO: KAADER FILMIST

Kahe viimase kümnendi jooksul on Birmat juhtiv sõjaväeline hunta süstemaatiliselt rõhunud oma rahvast ja sooritanud võimu säilitamise eesmärgil lugematul hulgal kuritegusid. Rahvusvahelisel inimõiguste päeval on just õige aeg mõelda sellele, kas meie ise siin Eestis saame vajadusel olukorra parandamiseks midagi ette võtta.

10. detsembril, rahvusvahelisel inimõiguste päeval kell 16 Euroopa Liidu majas algav seminar keskendub valitsevale olukorrale Birmas, seal järgmisel aastal toimuvatele üldvalimistele ning rahvusvahelise üldsuse võimalustele mõjutada olukorda selles vägivaldse režiimiga riigis. Seminari jätkuna linastub kell 18 sealsamas Taani režissööri Anders Østergaardi Birma olukorda portreeriv dokumentaalfilm "Birma VJ".

Filmi- ja seminariõhtul räägivad Birmast spetsiaalselt selleks Eestisse sõitnud Burma Campaign UK liikmed Mark Farmaner ning Birmas sündinud ja kasvanud Zoya Phan. Burma Campaign UK on briti organisatsioon, mis on viimase 20 aasta jooksul teavitanud maailma Birmas toimuvast, mõjutanud rahvusvahelist üldsust Birma suunal aktiivsemalt tegutsema ning toetanud Birma demokraatiameelsete jõudude tegevust nii Birmas kui ka eksiilis.

Novembris 2008 ühines ka Eesti väliministeerium Euroopa Liidu seisukohaga, mis mõistis hukka Birma sõjaväelise režiimi otsuse määrata 2 kuni 65 aasta pikkune vanglakaristus enam kui 30le demokraatia eest võitlejale ning julgustas sõjaväelist režiimi tingimusteta vabastama enam kui 2000 poliitvangi.

Teoreetiliselt võiks 27 liikmesriigi koostöö olla väga tulemuslik ning viia Birma demokraatiseerumiseni, kuid kahjuks on ELi ühine seisukoht tegelikkuses pehmeim kõigest võimalikest variantidest enda oma Birma huntale reaalselt mõju. Viisakas selgitustöö, mida ÜRO saadikud on 1990datest aastatest teinud, pole demokraatlike reforme kaasa toonud ning vaja on käiku vahetada.

Burma Campaign UK liikme Mark Farmaneri sõnul on ka Eestil ELi liikmena väga oluline roll selle Birma-poliitika mõjutamisel. „Birma inimesed otsivad abi Eesti-taolistelt riikidelt, kellel on olnud kogemusi diktatuurirežiimiga. Ajal, mil mitmed ELi riigid on võtnud nõuks Birma juhtidele surve avaldamises järele anda, on eriti oluline, et Eesti mobiliseeriks nii end kui ka oma naabreid võtma vastupositsiooni, mitte minema kaasa rahusobitamisele,“ rääkis teemat seminaril laiemalt lahkav Farmaner, keda on Birmale mõtlemise õhtule kuulama oodatud kõik huvilised.

Birma õhtu peakorraldaja on Avatud Eesti Fond. Filmiseanss toimub läbi kogu sügise kestnud iganeljapäevaste Euroopa filmide õhtute raames. Seminar ja filmiseanss on kõigile tasuta.

ek

„Birna VJ“

Dokumentaalfilm
Taani 2008
84 min
Režissöör: Anders Østergaard
Subtiitrid: inglise keeles

1988. aastal nägi väike Joshua Birma sõjaväelise hunta vägivalda meeleavaldajate vastu, mis lõppes enam kui kolme tuhande inimese surmaga. Sellest ajast saati võitleb ta demokraatia eest. Tema ja veel kolm-kümmend vaprat Birma noort eksiilis tegutsevast telejaamast Birma Demokraatlik Hääle otsustasid väikeste videokaamerate ja mobiiltelefonide abil dokumenteerida üksikasjalikult 2007. aasta septembris Yangoni tänavatel demokraatia toetuseks toimunud meeleavaldusi ja nende verist laiali ajamist. Film on võitnud hulgaliselt auhindu rahvusvahelistel festivalidel. Esile võiks tuua näiteks Vaclav Haveli eriauhinna Ühe Maailma Inimõiguste Filmifestivalilt ning peaauphinna Kopenhaageni festivalilt CPH: DOX ja Amsterdami festivalilt IDFA.

Kaks miljonit õpperännakut üle Euroopa

Tänaseks juba 22 aastat Euroopas tegutsenud õpirändeprogramm Erasmus läkitas sel aastal välisõpingutele oma kahemiljonenda üliõpilase.

Et kiiresti siia-sinna rändavate eramuslaste täpset järge on raske ajada, valiti igast programmis osalevast riigist üks Erasmus kaudu välismaal tarkust taga nõudmas käinud üliõpilane – kokku 31 noort – kes end ametlikult 2-miljonendaks erasmulaseks nimetada saavad. Eesti rändertudengite seast valiti tiitlit kandma 23-aastane Eesti Lennuakadeemia tudeng Tõnno Toompuu. Noormees õppis eelmisel aastal Erasmus stipendiumiga kolm kuud Hollandis lennundust ning valiti välja just tema Erasmus programmis harvaesineva eriala ja algatusvõime poolest.

Nimelt otsustas programmis osalemisse sobiva kooli puudumise tõttu esialgu skeptiliselt suhtunud Toompuu Erasmus koordinaatori taganttõukel soovitud kooliga ise ühendust võtta ning mõni kuu hiljem tudeeriski noor lennumees juba Hogeschool van Amsterdamis, asudes õpingute järel Erasmus tööpriktika stipendiumiga tööle ühes Hollandi lennufirmas. Viimane tõi Tõnno Toompuele tema enda sõnul hulgaliselt kontakte ja

kogemusi, programmis osalemist peab meie kahemiljones erasmuslane aga oma õpinguaastate parimaks otsuseks.

Tuntuim Euroopa Liidu õppeprogramm

Kõrgharidusalase mobiilsuse ja koostöö programm Erasmus on kahtlemata kõige tuntum ja populaarsem Euroopa Liidu vahendatav haridusprogramm, mis pakub tudengitele lisaks õpivõimalustele ka keskmiselt 250 euro suurust kuutoetust elamiskulude katteks. Eestis on Erasmus stipendium keskmiselt 430 eurot kuus. Õppida saab kõikides ELi liikmes- ja kandidaatriikides; sel aastal lisandusid osalejariikide hulka ka Horvaatia ja endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, mis tõstis osalejariikide arvu 33-ni.

Ligikaudu 4% Euroopa üliõpilastest kasutab mobiilsuseks õpingute jooksul Erasmus programmi võimalusi. Riigid, mille üliõpilastest suurim protsent on käinud Erasmus raames välismaal, on Liechtenstein, Austria, Tšehhi Vabariik ja Hispaania. Eestist on igal aastal õpirändel

TEKST: LIINA RISTOJA
FOTO: ISTOCKPHOTO

kesmiselt ligikaudu 1,2% kogu üliõpilaskonnast. Nii on viimase kümne aastaga, mil Eesti on Erasmus programmist osalenud, Euroopasse õpirännule siirdunud ligikaudu neli ja pool tuhat tudengit Eesti kõrgkoolidest.

Õppeasutuste osakondadel on Erasmus lähetusteks enamasti sisse töötatud kontaktid vastavaid erialaprogramme pakkuvate koolidega. Õppimas käiakse väga erinevaid valdkondi – sagedamini aga sotsiaalteadusi, kauneid kunste, filoloogiat. Õpisihtkohtadena on Eesti tudengite seas enim hinnas Soome, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa ja ka Itaalia. Umbes sama aktiivselt, kui siinsed tudengid ihkavad proovida välismaa üliõpilase elu, pakuvad siinsed õpivõimalused huvi aga paljudele noortele teistest ELi riikidest – eelkõige kohtab Eesti kõrgkoolides juba nimetatud riikidest pärit noori, palju külalisõppureid on pärit aga ka näiteks Poolast.

Praktika välismaal

Kui peamiselt tuntakse Erasmust kui võimalust semestriks või paariks aeg maha võtta ja oma erialalist silmaringi mõne muu riigi õppejõudude ja tudengite seas laiendada, siis vähem on teada asjaolu, et alates 2007/2008. õppeaastast vahendab Erasmus programm noori ka teiste riikide ettevõtetesse ja organisatsioonidesse tööpriktikale. Seejuures väärub äramärkimist, et Eesti on just praktilisele suunduvate noorte osakaaluga kõikidest mobiilsetest üliõpilastest Euroopas kuuendal kohal – välismaal oma eriala praktilist poolt katsetavaid tudengeid oli eelmisel õppeaastal 120 ning praktikakäimise osakaal kasvab aasta-aastalt.

Lisaks võimaldab programm õppejõudude õpirännet ning kõrgkoolide mitteakadeemilise personali ja partnerettevõtete personali õpirännet. Euroopas on Erasmus vahetustes osalenud enam kui 200 000 õppejõudu ja muud ülikoolitöötajat. Samas ei piirdu programmi võimalused üksnes üliõpilaste ja õppejõudude mobiilsusega ning lisaks toetab programm ka kõrgharidusasutuste vahelisi intensiivprojekte, õppekavade arendust, kõrgkoolide ja ettevõtete vahelist koostööd ja valdkondlikke võrgustikuprojekte. **ek**

Allikas: SA Archimedes

Koolipingist võrsub firma

TEKST: LIINA RISTOJA
FOTO: IGOR STAUNDINGER

Sel suvel toimus Rotterdams järjekordne Euroopa õpilafirmade võistlus, mille panid 32 riigi õpilaste konkurents sel aastal esimest korda kinni Eesti koolinoored – inimeste ökoloogilise jalajälje vähendamiseks puid istutanud õpifirma Roheline Jälg asutajad. Tänaseks on õppeprojektist mitme eelneva eeskujul välja kasvanud päris ettevõte.

Õpilasettevõtte Roheline Jälg taga seisab neljaliikmeline meeskond Tallinna 21. kooli õpilasi: Margus Potisepp, Sander Kaur, Richard Pikmets ja Kristina Õllek. Kuna Roheline Jälg on esimene õpilafirma läbi aegade, mis on Eestile toonud esimese koha Euroopa õpilafirmade finaaloistlusest, siis hindavad noored oma firma tegevuse vägagi edukaks. „Euroopa parimaks tunnustamise tiitliga on meil nüüd põhi, mille pealt edasi liikuda. Paljud on meist juba kuulnud ning teavad, millega tegeleme,“ rääkis projekti eestvedaja Margus Potisepp. Viimase seitsme aasta jooksul on Eestil tegelikult pjedestaalile asja olnud tervelt viiel korral, millest parem tulemus on ette näidata vaid Saksamaal ja Šveitsil.

Võidumõte tuli lennult

Potisepa sõnul välgatas idee asuda inimeste loodusthävitatavat käitumist puude istutamise neutraliseerimiseks, kui ta veidi enam kui aasta enne suurt võitu ja tunnustust ühel välismaisel veebilehel kalkulaatori otsa sattus ning otsustas välja arvutada oma CO₂ jalajälje ehk süsihappegaasi koguse, mille inimene tekitab oma igapäevaste tegevustega. „Leidis, et Eestis sarnase võimaluse pakkuja puudus, tekkis tahtmine seda ka eestlastele tutvustada.“

Kuna ainult kalkulaatorist ei tundunud piisavat, mõtlesidki noored koos välja Eestis uue ja ainulaadse teenuse.

Firma loomisel Rohelisel Jäljel raskusi ei tekkinud ning kogu õnnestumise taga näeb Potisepp õigete tiimiliikmete valikut. Üleeuroopalisel konkursil paistiski võidukas õpilasettevõtte silma just oma tegevuse tulevikku suunatusega ning tugeva majandusaasta aruandega. „Küll aga nägime tegevuse käigus, kui skeptiline on eestlane keskkonnaprobleemide suhtes, millest üle saamiseks tegelesime palju inimeste teadlikkuse tõstmisega.“ Hetkel tegutseb Roheline Jälg edasi MTÜna. „Momendil on ettevalmistusperiood, otsime koostöövõimalusi ja kogume kampaaniate ja projektide mõtteid,“ valgustas Potisepp firma edasisi plaane ning lisas, et peale ideekogumise on ettevõttel juba paar tegutsemisplaani soolas. „Oleme esitanud kaks projektitaotlust ning ühe kampaania toimumine detsembris seoses jõuludega on juba kindel.“

Kui huvitatud noored ettevõtlusest on?

„Minu arvates kahjuks paljud noored siiski ei ole huvitatud millegi ise ette võtmisest. On võimalus, et nad lihtsalt ei ole

Mis on õpilafirma?

Õpilafirma on ettevõte, mis on loodud äriõppe eesmärgil, et kujundada noortes oskusi oma ettevõttega alustamiseks. Programmi käigus töötatakse välja äriplaan, asutakse pakkuma mõnda toodet või teenust, omandatakse firma juhtimise ja meeskonnatöö oskusi. Firma töötajad teenivad ka palka ning kogu tegevuse väljal peetakse finantsarvestust.

Õpilafirmade idee jõudis Ameerikast Euroopasse 1962. aastal, kui Inglismaal loodi õppe-eesmärgil esimesed õpilafirmad. Õpilafirma programmi õpetatakse täna Euroopas ca 40 riigis ja see on igal aastal üha populaarsem. Eesti õpilafirmadest on tuule tiibadesse saanud näiteks pehmeid helkureid tootnud Karoli Hindriksi õpilafirma Smilax ja valemikaustikuid tootnud Sten Saare õpilafirma 4 Poega. Sel sügisel tuli tootmisest välja Olavi Ala õpilafirma Matheco matemaatiline doomino ning osatühingu registreeritud õpilafirma Märter toodab täna õpperaamatuid.

Allikas: Junior Achievement Arengufond

teadlikud erinevatest võimalustest, kuid minu kogemus on näidanud, et väga palju sõltub lõpuks ikkagi inimesest endast ning kui tõsiselt ta millessegi suhtub,“ arvas Potisepp. Ehk ei ole paljudel julgust ettevõtluse alustamiseks? „Siinkohal soovitaksingi käia kõigepealt läbi õpilafirma teekond, saada vajalikud kogemused ja arusaamised majandusest kätte,“ leidis ta ja lisas, et see võiks anda piisavalt enesekindlust edasi tegutsemiseks.

Õpilased valmistab võistluseks ette kõikidele kooliastmetele ettevõtlus- ja majandusõppe programme pakkuvat rahvusvahelise võrku kuuluv Junior Achievement Arengufond (JAA), mis teeb tihedat koostööd Euroopa õpilafirmade liikumist, laatu ja võistlusi koordineeriva organisatsiooniga Young Enterprise Europe. Eesti õpilafirmad on Euroopas võistlemas käinud alates 1994. aastast. Õpilafirmade osalemist Euroopa võistlustel on alates 2004. aastast toetanud Haridus- ja Teadusministeerium. **ek**

Endised aiandusühistud saavad puhta vee

TEKST: MAI VÖÖRMANN
FOTOD: MAI VÖÖRMANN, MARKO MUMM

2013. aastani on Eestile keskkonna parandamiseks ette nähtud ligi 12 miljardit krooni eurotoetusi, millest pool saab kulutada veeprojektidele. Ühisveevärgi ning -kanalisatsiooni saavad ka Harku valla Suurupi, Viti ja Väana Jõesuu suvilapiirkondade elanikud.

Euroopa Liidu rahata ei ole võimalik ehitada Harku valla suvila- ja aiandusühistute piirkondadesse ühisveevärki ega kanalisatsiooni, kinnitab valdkonna eest Harku valla põhja-, lõuna- ja lääneosa territooriumil vastutav OÜ Strantum projektijuht Indrek Väärtnõu. Sama sõnum on ka abivallavanem Vello Viiburgil. Küllap seda sama nendivad paljude valdade ja linnade ning kohalike vee-ettevõtete juhid. "Kui valla eelarve on ca 200 miljonit krooni aastas, siis EList saadav toetus on üle 400 miljoni krooni. See on ju sisuliselt terve Harku valla kahe aasta eelarve ja veel rohkemgi!" selgitab abivallavanem Vello Viiburg.

Puhas vesi suvilapiirkondadesse

Eurorahaga on nii, et ka omalt poolt tuleb raha lisaks panna. Omafinantseering moodustab ligikaudu 20% projekti üldmaksumusest, mis Harku puhul tähendab veidi enam kui 100 miljonit krooni. Soliidne summa seegi – pool valla eelarvest.

Praegune majandusseis on andnud oma hoobi omavalitsuste eelarvetele, mistõttu on

omafinantseeringuga raskusi. Et tegemist on Eesti riigi ja tema inimeste jaoks oluliste projektidega, on appi tulnud riik ning võtnud laenu Euroopa Investeeringupangalt, et seda siis omavalitsustele ja vee-ettevõtetele Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) kaudu omakorda välja laenata. Harku veeprojekti tarvis võtab laenu ka OÜ Strantum. Projektijuht Indrek Väärtnõu on kindel, et kui kõik projektis ettenähtud teoks saab, paraneb oluliselt endiste aiandusühistute elanike elu-olu.

Suurupi, Viti ja Väana-Jõesuu elanikond on sesoonse iseloomuga – suvel on elanikke ca 10 000, talvel väheneb nende arv poole võrra. Aastaks 2038 (just nii pikaks ajaks on arvestatud veetariifid)

"VEEVÄRGI RAJAMISEKS KAHE HARKU VALLA EELARVE JAGU EUROTOETUSI."

on planeeritud 7000 püsielanikku. Püsielanike arvu suurenemine toimub pidevalt, sest endised suvilad ehitatakse ümber aastaringseks elamiseks.

Harku valla veeprojekti haare on muljetavaldav. Välja ehitatakse Suurupi reoveepuhasti (süvamereväljalask ca 500 m) koos kogumisala ühisveevärgi ja -kanalisatsioonisüsteemiga. Rajatakse kanalisatsiooni- ja joogiveetorustikke. Ühiskanalisatsiooni töölerakendamiseks ehitatakse 40 reoveepumplat, paigaldatakse 96 hüdranti.

Kinnistuomaniku teadlikkus

"Meie rajame torustiku liitumispunktideni, mis asuvad kinnistu piiridel, edasi toimetavad kinnistuomanikud ise," selgitab Väärtnõu. „Kahtlemata pakub Strantum oma abi, näiteks projekteerimisel, geodeesiaalastes töodes jms." Küsimusele, kas Suurupi, Viti ja Väana-Jõesuu inimesed röömustavad ühisveevärgi ja kanalisatsiooni rajamise pärast, vastab Väärtnõu diplomaatilisel, asja siit- ja sealt poolt vaagides.

Väana-Jõesuu endise suvilapiirkonna elanikud saavad euroraha toel 3-4 aasta pärast kaasaegse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni.

"Üks asi on, et Eestil tuleb täita ELi direktiive, teiseks on üldine keskkonnakaitseline aspekt ja kolmandaks on inimese jaoks vastikka kõige olulisem tema enda elukeskkonna muutus," toob Väärtnõu välja veeprojektide erinevad küljed. Jutt käib asula reovee puhastamise ja olmevee kvaliteedi (joogivee) direktiividest. Kui ühinemisel ELiga anti Eestile üleminekuperiood, siis nüüd hakkab see aeg otsa saama. Selle eelarveperioodi lõpuks, st 2013. aastaks peaks neis direktiivides esitatud nõuded olema rakendatud ka meil. Neis direktiivides püstitatud eesmärgid lähtuvad aga otseselt murest inimese tervise ja looduskeskkonna pärast. Joogiveedirektiivi eesmärgiks on kaitsta inimeste tervist olmevee mistahes saastatusest tulenevate kahjulike mõjude eest; asula reovee puhastamise direktiiv aga seab eesmärgiks kaitsta keskkonda reovete ärajuhtimisest tuleneva kahju eest.

Seda, et elanikud 100%-liselt ühisveevärgi ja kanalisatsiooniga koheselt liituvad, Indrek Väärtnõu siiski ei usu. "Alati on inimesi, kes arvavad, et pudeliga vett tuues

Vello Viiburg,
Harku abivallavanem

Puhas vesi parandab elu-olu

Veeprojekti elluviimine Harku vallas tähendab, et Suurupi, Viti ja Väana-Jõesuu elanikeni jõuab väga vajalik teenus. Kindlasti tähendab see ka veehinna tõusu ning paljudele üldse sellise teenuse eest tasuma hakkamist. Olgem ausad, väga paljud ühised kasutavad seda loodusvara praegu tasuta, mõistmata, millise rikkusega on tegemist. Alles siis, kui vesi on rikutud, on suur häda majas – vett pole ja seda tuleb kusagilt kaugemalt pudeliga tuua.

Muidugi põhjustab vee- ja kanalisatsioonitrasside rajamine suvilarajooni segipööramist, sest piirkondades on teed-tänavad väga kitsad. Sellega tuleb arvestada ning meeles pidada, et ebaumagavused on vaid ehituse ajal. Puhas olmevesi ja korralik kanalisatsioon aga aitavad tunduvalt kaasa suvilapiirkondade inimeste elu-olu paranemisele ning säästavad keskkonda.

"2007–2013 ERALDATAKSE ELI ÜHTEKUULUVUSFONDIST VEEPROJEKTIDELE LIGI 4,8 MILJONIT KROONI."

või kuivkäimlat kasutades saab odavamalt ja nii see võib ka olla," nendib Väärtnõu. „Kuid arvestades seda, et suvilapiirkondades asuvaid elamuid kasutatakse üha rohkem aastaringseks elamiseks, on ka talvel tõrgeteta toimiv veevõrk ja kanalisatsioonisüsteem tänapäevase elukvaliteedi tagamisel äärmiselt oluline.“

Valgete laikude kadumine

Elukvaliteedi tõusu kõrval tõstatub alati teravalt ka kulutuste küsimus. Mis läheb ühisveevärgi ja kanalisatsiooni rajamine maksma kinnistu omanikule? Kui krundi piires tuleb torustiku ehitamise kulud ise kanda, siis kas sellele lisandub ka liitumistasu? "Ühtekuuluvusfondist saadud raha elanikelt tagasi küsida ei tohi," kinnitab Indrek Väärtnõu. „Küll aga tuleb elanikel kompenseerida vee-ettevõtjale omaosaluse mahus vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rajamise kulud. Kord, kuidas see täpselt toimuma hakkab, on praegu väljatöötamisel.“

Käimasoleva veeprojektiga kõik „valged laigud“ siiski kaetud ei saa. Abivallavanema

Vello Viiburgi sõnul jäävad Harku vallas tsentraalse vee- ja kanalisatsioonita Türisalu ja Muraste suvilapiirkonnad, mõned alad Rannamõisa külas ja Harku alevikus. Siin seal midagi veel. Kuid nendelegi piirkondadele mõeldakse ja tegutsetakse. OÜ Strantum juht Toivo Promm märgib, et veevärgi ja kanalisatsiooni rajamiseks Türisalusse ja Keila-Joale tehakse koostööd Keila vallaga. "Oluline on, et inimesed saaksid elada vastavalt 21. sajandi elukvaliteedile ning meie haruldane looduskeskkond ei kahjustuks," võtab Promm eesmärgid kokku.

"TÕRGETETA TOIMIV VEEVÕRK JA KANALISATSIOONISÜSTEEM TAGAVAD SUVILAPIIRKONDADE ELUKVALITEEDI KA TALVEL."

See ristsõna on tavaline ristsõna ja krüptogramm üheaegselt. Kui Te mõnele küsimusele vastust ei tea, on abi vastusteruutudes olevatest numbritest ning teadmisest, et igale numbrile vastab kindel täht.

1		2435 Jan Lühide	Ehitusmaterjal	Kanton Šveitsis	Kulla kaaluühik	↓	<p>LAHENDASIN SELLE RISTSÕNA ÄRA, AGA ILMSSELGELT ON SEE MINU JAAKS LIIGA RASKE RISTSÕNA, SEST MA EI SAA ARU TEMA LAHENDUSLAUSEST !!! ISA, ÜTLE, MIS ON</p>										
2		Majanduse öitseng	↓ 5	↓ 6	↓ 6	7											
3		Sõjaretk	4	8	1	9											
4		Väike-laps	3	11	3	9											
5		↓	2	Siiri Sisask Kudemispaik	↓ 12	12											
6		Okay	2	↓ 13	Õigus-teta isik	10											
8		Mittevana	1	2	↓ 2	8						Too	↓	↓	↓		
9		Vahet tegema	4	8	11	↓ 12						10	↓ 9	↓ 7	↓ 9		
10		Euroopa Liitu pürgiva riigi pealinn	↓ 9	18	11	14						4	Ingl. mere-sõltja	↓ 14	2	2	↓ 13
11		Imedemaa plika	1	7	Pai	↓ 16						4	↓ 9	Juures, peal	↓ 4	15	11
12		Nanomeeter	13	6	↓ 6	10	Valimis-kast	↓ 6	↓ 8	1	Töö-polest on	11					
13		Koera kodu	9	Riik Aasias Pearu elukoht	↓ 16	11	↓ 11	1	9	Või ingl. k. Rumeenia mehenimi	↓ 2	8					
14		Olümpia-org.	8	↓ 2	13	Ter-bium	18	4	15	↓ 11	1	17					
15		Segane	9	8	6	↓ 10	6	Vana romu	↓ 18	2	17	6					
16		Arvuti port	6	12	5	F1 piloot	↓ 15	9	1	11	12						

Võida auhind!

Saada ristsõna vastus ja võida auhinnaks ELi meeneid.

.....

.....

Soovin tellida Eurokrati tasuta koju.

Nimi

Address

.....

Vastused palume saata
EUROOPA KOMISJONI
ESINDUS EESTIS
RÄVALA 4
TALLINN 10143

või tuua lähimasse
 Europe Directi infopunkti
 (aadresse vt lk 3).

